

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΕ'

ΣΑΒΒΑΤΟΝ 7 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1937

Α' Θ. 30-31

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Ο ΜΕΓΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΝ

(ΕΠΙ ΤΗΣ Γ' ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΑΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΑΥΤΟΥ)

[2]

Ο Κωνσταντίνος Καίσαρ και Αύγουστος

Ἐν μέσῳ δὲ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης ταραχῆς τῇ 1 Μαΐου τοῦ 305 ὁ Διοκλητιανός, συμπληρώσας εἰκοσαετίαν ἐν τῷ ἀξιώματι τοῦ Αὐγούστου, κατὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ καθορισθὲν σύστημα, τοῦ αυτοκρατορικοῦ ἀξιώματος παρητήθη καὶ ἀπεχώρησεν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα Σάλονα τῆς Δαλματίας. Τυτοχρόνως παρητήθη καὶ ὁ συναύγουστος Μαξιμιανός. Αὐγούστοι ἀνεκηρύχθησαν ὁ Γαλέριος καὶ ὁ Κωνσταντίνος, ὁ μὲν διὰ τὴν Ἀνατολήν, ὁ δὲ διὰ τὰς δυτικὰς Ἐπαρχίας, ἃς εἶχε καὶ ὡς Καίσαρ. Ἀξιώσει τοῦ Γαλερίου πρῶτος Καίσαρ ἀνεκηρύχθη διὰ τὴν Δύσιν ὁ Σεβήρος, ἀγὼρ ἀνίκανος καὶ διεφθαρμένος, δεύτερος δὲ Καίσαρ διὰ τὴν Συρίαν, Παλαιστίνην καὶ Αἴγυπτον ὁ Μαξιμιανός Δάϊας, δευσιδαίμων καὶ φανατικὸς ἔθνικός, εἰς ἄκρον δὲ διεφθαρμένος.

Ὁ Κωνσταντίνος ἠξίωσε παρὰ τοῦ Γαλερίου ἕνα ἀφεθῆ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐλεύθερος, διότι δὲν εἶχε πλῆρον λόγον ἢ παραμονὴ αὐτοῦ ὡς ὁμήρου ἐν Νικομηδείᾳ μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Διοκλητιανοῦ. Ὁ Γαλέριος ὑπέγραψε μὲν ἐσπέραν τιὰ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου τὴν ἀδειαν τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Κωνσταντίνου, ἀλλὰ διέταξε τοῦτον οὐχὶ ἀμέσως ν' ἀπέλθῃ ἀλλὰ τὴν ἐπαύριον, ὁ δὲ Κωνσταντίνος φοβηθεὶς μὴ θανατωθῆ, ἐδραπέτευσε τὴν νύκτα, ἀφίκετο δὲ πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ Κωνσταντίνον εἰς Βολωνίαν καθ' ἃς ἡμέρας οὗτος ἠτοιμάζετο νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Πίκτων καὶ Σκώττων τῆς Βρεταννίας καὶ καταστείλῃ τὴν στάσιν αὐτῶν. Ὁ Κωνσταντίνος μετέσχε τῆς ἐκστρατείας, ἥτις ἀπέβη νικηφόρος, ἔδειξε δὲ κατ' αὐτὴν μεγάλην στρατιωτικὴν καὶ στρατηγικὴν ἱκανότητα. Ἄλλ' ἔταν τὰ ρωμαϊκὰ στρατεύματα ἐπέστρεψαν εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Ἰόρκης, ἔπου συνήθως ἤδρευον, ἀπέθανεν ὁ Κωνσταντίνος¹. Τὰ στρατεύματα ἀνεκήρυξαν ἀμέσως τὸν Κωνσταντίνον Αὐγούστον τῇ 25 Ἰουλίου 306. Οὕτω δ' ἐπεφάνη ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἱστορίας καὶ ἀνεδείχθη ὄντως μέγας ὁ Κωνσταντίνος.

1. Τῆς πληροφορίας ταύτης παρέχει ὁ Λακτιάντιος, ἀλλ' Ἐδσέβιος λέγει ὅτι ἐκ Νικομηδείας δραπετεύσας ὁ Κωνσταντίνος μόλις ἐπρόφθασε τὸν πατέρα ἐπὶ τῆς ἐπιθανατίου κλίνης.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀπέστειλε κατὰ τὸ ἔθος τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ὡς Αὐγούστου πρὸς τὸν Γαλέριον, ἀλλ' οὗτος ἀνεγνώρισεν αὐτὸν μόνον ὡς Καίσαρα ἀντὶ τοῦ Σεβήρου, προαχθέντος εἰς τὸ τοῦ δευτέρου Αὐγούστου ἀξίωμα, Τυτοχρόνως ὅμως ἐν Ρώμῃ ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τῶν Πραιτωριανῶν Αὐγούστος ὁ υἱὸς τοῦ τῆς Αὐγούστου Μαξιμιανοῦ Μαξιέντιος. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ Μαξιμιανός συνέπραξε μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Μαξιέντιου, ἀλλ' ἐρίσας πρὸς αὐτὸν μετέβη πρὸς τὸν Κωνσταντίνον καὶ ἔδωκεν εἰς γάμον τὴν ἰδίαν θυγατέρα Φαῦσταν. Ὑστερον δ' ἐπανέστη (310) κατὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ καὶ ἐγκαταλειφθεὶς μὲν ἐν Μασσαλία ὑπὸ τῶν ἰδίων στρατιωτῶν παρεδόθη εἰς τὸν Κωνσταντίνον, μεγαλοψύχως φεισθέντα τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἐνῷ ἡ πράξις του συνεπήγετο καταδίκην εἰς θάνατον, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀπεπειράθη νὰ δολοφονήσῃ αὐτόν, ἐκ συνεννοήσεως καὶ μετὰ τῆς Φαύστας, συλληφθεὶς δὲ εὐρέθη ἡμέραν τιὰ ἀπηγγονισμένος ἐν τῷ δωματίῳ του, ἀλλὰ διεδόθη ὅτι κατεδικάσθη εἰς θάνατον.

Ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ὁ Σεβήρος, ἐκστρατεύσας εἰς Ρώμην κατὰ τοῦ Μαξιέντιου, ἐφρονεῦθη, ὑπὸ τῶν ἰδίων στρατιωτῶν παραδοθεὶς, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἀνηγορεύθη μὲν ὁ Δικίνιος Αὐγούστος (307) ἀλλὰ, θανόντος τοῦ Γαλερίου (311), ἀνακηρύσσεται ἕτερος Αὐγούστος, ὁ τῆς Καίσαρ Μαξιμιανός, ὅστις, ἐρίσας πρὸς τὸν Δικίνιον συνεδιδάσθη μὲν ἐξ ἀνάγκης πρὸς αὐτόν, ἐτάχθη ὅμως πρὸς τὸν ἐν Ρώμῃ Μαξιέντιον, ὁ δὲ Δικίνιος συνεμάχησε μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου, συζευχθεὶς καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ. Ἐκ τῆς συστροφῆς λαιπὸν ταύτης καὶ συγχύσεως τοῦ διοκλητιανείου συστήματος τῆς τετραρχίας δύο Αὐγούστων καὶ δύο Καισάρων, προέκυψεν ἕτερα τετραρχία Αὐγούστων, δύο ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἑτέρων δύο ἐν τῇ Δύσει, ἐχθρῶν πρὸς ἀλλήλους, ἀναπόφευκτος δὲ ἡ σύρραξις ἐφαίνετο, ἰδίως μεταξὺ τῶν Αὐγούστων τῆς Δύσεως, τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τοῦ Μαξιέντιου.

Σχέσις τοῦ Κωνσταντίνου πρὸς τὸν Χριστιανισμόν

Ὅτι ἐν τῇ συρράξει ταύτῃ δὲν ὑπῆρχον θρησκευτικαὶ ἀντιθέσεις μεταξὺ τῶν διαμαχομένων εἶνε πρόδηλον. Ἐκ τῶν Αὐγούστων κυρίως μόνος ὁ Μαξιμιανός ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐφαίνετο ἐχθρὸς τῶν Χριστιανῶν κεκηρυγμένος, καίτοι ὁ ἔθνικός λαὸς δὲν συνεμερίζετο πλῆρον τὸ κατὰ τῶν χριστιανῶν μίσος καὶ τὴν αἵματοχυσίαν. Ἡ ἔθνικὴ κοινωνία στέργει ἤδη τοὺς χριστιανοὺς ὡς κράτιστα αὐτῆς μέλη, δὲν εἶναι δὲ

παράδοξον τὸ γεγονός ὅτι μετὰ χαρᾶς ὑπεδέχθησαν οἱ ἔθνικοι τοὺς ἐκ τῆς ἐξορίας ἐπανακάμπτοντας χριστιανούς. Ὡστε ἂν καὶ ἡ πολιτικὴ ἀρχὴ διεγίνωσκε τὸ μάταιον καὶ ὄλως ἄσκοπον τοῦ κατὰ Χριστιανισμοῦ ἀγῶνος, ὁ διωγμὸς ἠδύνατο παντελῶς νὰ καταπαύσῃ.

Εἴτε εἰς τοιαύτην συναίσθησιν ὑπέεικον, εἴτε διότι κατελήφθη ὑπὸ δεινῆς καὶ ἀθραπεύτου νόσου, ὁ Γαλέριος, ἐξ ὀνόματος ἐκ τοῦ καὶ τῶν συναρχόντων Κωνσταντίνου καὶ Λικινίου τῆ 11 Ἀπριλίου 311 ἐξέδωκεν ἐν Σαρδικῇ Διάταγμα καταπαύσεως τοῦ κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμοῦ¹. «Μεταξὺ τῶν ἄλλων μέτρων, ἐλέγετο ἐν τῷ Διατάγματι, ἅτινα ἐλάβομεν πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὴν ὠφέλειαν τοῦ Κράτους, ἠθέλησαμεν ἵνα ρυθμίσωμεν τὰ πάντα συμφώνως πρὸς τοὺς ἀρχαίους νόμους καὶ τὸ διοικητικὸν σύστημα τῶν Ρωμαίων, μεριμνήσωμεν δὲ ὅπως οἱ χριστιανοί, καταλιπόντες τὴν διδασκαλίαν τῶν πατέρων αὐτῶν, στραφῶσι πρὸς ἀγαθὰς σκέψεις. διότι οἱ χριστιανοὶ οὗτοι κατεῖχοντο ὑπὸ πεισμονῆς καὶ ἀφροσύνης τοιαύτης, ὥστε οὐ μόνον ἀπομακρύνονται ἐν τῶν ἀρχαίων διατάξεων τῶν πατέρων αὐτῶν, ἀλλ' αὐθαιρέτως καὶ ὡς ἤρεσκεν εἰς αὐτοὺς ὤρισαν δι' ἑαυτοῦς νόμους οὓς ἠκολούθουν καὶ συνεκρότουν συναθροίσεις ἐν διαφόροις τόποις καὶ μεταξὺ διαφόρων λαῶν. Ὅταν ἐξεδώκαμεν Διάταγμα περὶ ἐπιστροφῆς αὐτῶν εἰς τὰς παλαιὰς διατάξεις ἵκανοὶ μὲν διέτρεξαν κινδύνους, ἵκανοὶ δὲ καὶ ἐτιμωρήθησαν. Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ ἐμμένουσιν εἰς τὰς γνώμας αὐτῶν καὶ οὕτε τὴν πρέπουσαν τιμὴν καὶ εὐλάβειαν ἀπονέμουσιν εἰς τοὺς θεοὺς οὕτε τὸν χριστιανικὸν Θεὸν λατρεύουσι, κατὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν ἡμῖν εὐσπλαγγίαν καὶ τὴν διηγεκῆ συνήθειαν τοῦ συγκαταβαίνειν πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους, ἠὺδοκήσαμεν ὅπως ἐπεκτείνωμεν καὶ εἰς αὐτοὺς τὴν ἡμετέραν φανεράν συγχώρησιν, ἵνα καὶ πάλιν ὡς χριστιανοὶ καὶ συγκροτῶσι τὰς ἑαυτῶν συνελεύσεις, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ πράττωσι τι ἀντίθετον πρὸς τὴν κοινωνικὴν τάξιν («Ut denuo sint Christiani et conventicula sua componant, ita, ut ne quit contra disciplinam egant», κατὰ τὴν παρ' Εὐσεβίου μετάφρασιν: «ἵνα αὐθις ὡς χριστιανοὶ καὶ τοὺς οἴκους ἐν οἷς συνήγοντο συνθῶσιν οὕτως ὥστε μηδὲν ὑπεναντίον τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦς πράττειν»). Δι' ἐτέρου διατάγματος θὰ γνωρίσωμεν πρὸς τοὺς ἡμετέρους δικαστάς, τί ὀφείλουσι νὰ πράξωσι. Διὰ τὴν ἡμετέραν ταύτην συγκατάβασιν ὀφείλουσιν οὗτοι (=οἱ χριστιανοί) τὸν ἑαυτῶν Θεὸν ἵνα ἱκετεύωσι περὶ τῆς ἡμετέρας υγείας, τῆς εὐημερίας τοῦ Κράτους καὶ τῆς ἑαυτῶν, ὅπως τὸ Κράτος ἐν πᾶσι καλῶς ἔχη καὶ αὐτοὶ εἰρηνικῶς ζῶσιν ἐν τοῖς ἑαυτῶν οἴκοις».

Εἶναι πρόδηλον ὅτι διὰ τοῦ διατάγματος τούτου ἐξεδηλοῦτο ἡ ἀδυναμία τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους ὅπως

καταπνίξῃ τὸν Χριστιανισμὸν καὶ ἐπιβάλλῃ τὴν ἐθνικὴν πολυθεϊστικὴν θρησκείαν¹. Δι' αὐτοῦ ὁ Χριστιανισμὸς ἀνακηρύσσεται ὡς θρησκεία ἐπιτετραμμένη, religio licita, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀπολύτως ἐλευθέρα, διότι ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς χριστιανούς νὰ μὴ πράττωσι τι ἀντίθετον πρὸς τὴν κοινωνικὴν τάξιν ἣτοι τοὺς καιμένους νόμους τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους, ἐν οἷς συμπεριλαμβάνονται καὶ οἱ περὶ θρησκείας. Ἄλλαις ἐξέσει ἀπηγορεύθη εἰς τοὺς χριστιανούς νὰ διαδίδωσι τὴν θρησκείαν αὐτῶν, τοῦτο δὲ ἐσήμαινε καὶ ἡ ἐν τέλει τοῦ Διατάγματος δῆλωσις περὶ ἐκδόσεως ὁδηγίων πρὸς τοὺς δικαστάς. Αἱ ὁδηγίαι αὗται δὲν διεσώθησαν, ἀλλ' ὅτι ἐστρέφοντο κατὰ τῶν χριστιανῶν μαρτυρεῖ τὸ γεγονός ὅτι μετὰ τὸ Διάταγμα τοῦ 311 ὁ Μαξιμίνος ἤγειρε σφοδρὸν κατὰ τῶν χριστιανῶν διωγμὸν ἐν ταῖς Ἀνατολικαῖς Ἐπαρχίαις τοῦ Κράτους.

Μηνᾶς τινας μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ Διατάγματος ὁ Γαλέριος ἀπέθανεν ἐν Σαρδικῇ, ὁ δὲ Μαξιμίνος, «μισόκαλος εἰς τὰ μάλιστα ὑπάρχων καὶ πάντων ἀγαθῶν ἐπίδουλος»², ἀνέλαβε τὸν νέον διωγμὸν ἐπὶ παντοίαις προφάσεσι. Ἀπηγόρευεν εἰς τοὺς χριστιανούς ἵνα συνέρχωνται εἰς τὰ κοιμητήρια, εἴτα δὲ διωργάνωσεν ἐναντίον αὐτῶν ἐξέγερσιν τῶν ἐθνικῶν ὄχλων διὰ διαφόρων μέσων. Περιοδεύσας κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τὰς Ἐπαρχίας τῆς Ἀνατολῆς ἐδέχετο αἰτήσεις τῶν ἐθνικῶν περὶ ἀπομακρύνσεως τῶν χριστιανῶν ἐκ τῶν πόλεων, πολλοὺς δὲ χριστιανούς καὶ ἰδίᾳ κληρικὸς κατεδικάσεν εἰς θάνατον. Ὁ Μαξιμίνος ἐπὶ πλέον ἐπειράθη ν' ἀναδιοργανώσῃ τὴν ἐθνικὴν θρησκείαν κατὰ χριστιανικὰ ὑποδείγματα, ἰδρύσας Κλήρον καὶ Ἱεραρχίαν καὶ ἐπιδιώξας τὴν ἀναξιογόνουσιν τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος τῶν ἐθνικῶν, διέδωκε δὲ συκοφαντικὰ βιβλία κατὰ τῶν χριστιανῶν, ἐν οἷς καὶ τὸ ἀνόσιον πλαστογράφημα Acta Pilati³. Ἄλλ' ὁ Μαξιμίνος ἔμενε μόνος ἐν τῷ ματαίῳ ἐκείνῳ ἀγῶνι, ἡ δὲ καταστροφὴ τοῦ μεγάλου δράματος τῆς πάλης μεταξὺ Ἑθνισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ ἐπεσπεύδεται ἐν τῇ Δύσει.

Ὁ Κωνσταντῖνος, πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ Μαξιμίνος δὲν ἐδημοσίευσεν τὸ Διάταγμα τοῦ 311 ἀλλ' ἀνεκοίνωσεν ἄπλῶς τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἐπαρχον Σαδίνον, ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ἀπειλητικῶς, ἀξίων τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Διατάγματος. Ἐκ τούτου ὁ Μαξιμίνος ἔμετριάσε τὸν φανατισμὸν του. Ὁ Δικίνος ἐφαίνετο μᾶλλον ἀδιάφορος, μὴ καταδιώκων ἀλλὰ καὶ μὴ ὑποστηρίζων τοὺς χριστιανούς ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις, ὡς διώκει. Ἐν τῇ Δύσει ὁ Μαξέντιος κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς συγκρούσεως πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον

1. Τὸ πρωτότυπον καιμένον τοῦ Διατάγματος ἐν περιλήψει εὐρηταὶ παρὰ τῷ Δακταντίῳ, «De mortibus persecutorum», c. 34 ἐν ἀναφῇ δὲ μεταφράσει παρ' Εὐσεβίου, Ἐκκλησιῶν, Ἱστορία, 8, 17. Πρβλ. Tillemont, Mémoires pour servir à l'histoire ecclésiastique, t. v (1702) c. 1 ἐξ. P. Allard, ἐνθ' ἂν. 11, 152. K. Bihlmeyer, Das Toleranzedikt des Galerius von 311, ἐν Theologische Quartalschrift, XCIV—XCV, 1912. 1913.

1. Προφανῶς τὸ Διάταγμα συντάχθη κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν διάθεσιν τοῦ Γαλερίου Ed. Schwartz, Zur Geschichte des Athanasius, IV, ἐν Nachrichten von den Königl.—Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen, Philol.—histor.—Klasse 1904, Heft V, 524. Πάντως δὲν εἶναι συνταγμένον ὑπὸ τῆν ἐπιδρασίαν τοῦ Κωνσταντίνου ὡς ἀπέδειξεν ὁ K. Bihlmeyer, ἐνθ' ἂν. c. 411-427. 527-589.

2. Εὐσεβίου, Ἐκκλησιῶν, Ἱστορία 9, 5.

3. Εὐσέβιος, Περὶ τῶν ἐν Παλιιστίνῃ μαρτυρησάντων, 4-13. Lactantii, De mortibus persecutorum, c. 16.

γίας της ως αυτοκεφάλου. Ἀντιπρόσωποι πανταχόθεν τῆς ἰαπωνικῆς αυτοκρατορίας προσελθόντες εἰς Τόκυο ἐπὶ τριήμερον συνεπανηγύρισαν τὸ μέγα διὰ τὴν ἐν Ἰαπωνίᾳ χριστιανικὴν κίνησιν καὶ ἱεραποστολικὴν δράσιν γεγονός εἰς ἀνάμνησιν τῆς πρώτης ἐν Osaka κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1887 συνόδου τῆς Ἁγίας Καθολικῆς Ἐκκλησίας, καθ' ἣν ἡ ἐν Ἰαπωνίᾳ Ἐκκλησία κατέστη αὐτόνομος κλάδος τῆς ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Ἐτελέσθησαν ἱεραὶ λειτουργίαι, καθ' ἃς, ἱερουργούντος τοῦ Πριμάρτου τῆς ἐν Ἰαπωνίᾳ Ἐκκλησίας Σεβ. Ἐπισκόπου Heaslett τοῦ νοτίου Τόκυο, συμπαραστατούμενου ὑπὸ ἐννέα ἄλλων ἐπισκόπων ἰαπόνων καὶ τριάκοντα ἱερέων, μετέλαβον τῶν ἀρχόντων μυστηρίων ὑπερπεντασχιλίοι κληρικοί καὶ λαϊκοί. Ἀντιπροσωπεύοντες τὴν Ἐκκλησίαν ἀπανταχοῦ τῆς αυτοκρατορίας καὶ ἐν χώραις γειτνιαζούσαις πρὸς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν.

— Ἐν τῷ λονδινίῳ καθεδρικῷ ναῷ τοῦ ἁγ. Παύλου ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Καντερβουρίας συμπαραστατούμενος ὑπὸ τριῶν ἐπισκόπων προσείχετο δύο μαύρους ἀφρικανοὺς ἀρχιδιακόνους εἰς ἐπισκόπους βοηθοῦς τῶν Ἐπισκόπων τῆς Sierra Leone καὶ τῆς Νιγηρίας (Niger).

— Ὁ ἀμερικανικὸς τύπος ἐδημοσίευσεν ἐπ' ἐσχάτων μίαν ἰσχυρὰν πρὸς τὸν γερμανὸν καγκελλάριον Ἀδόλφον Hitler ἐπιστολὴν τοῦ γενικοῦ γραμματέως τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ συμβουλίου τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἐκκλησιῶν αἰδου. Charles S. Macfarland, ἐπικριτικὴν τῆς γερμανικῆς θρησκευτικῆς πολιτικῆς. Ταῦτοχρόνως τὸ ἐν λόγῳ συμβούλιον ἐδημοσίευσεν ἀπόφασιν γενομένην ἀποδεικτικὴν καὶ ὑπὸ τῆς ἐκτελεστικῆς αὐτοῦ ἐπιτροπῆς, δι' ἣς διαμαρτύρεται τοῦτο κατὰ τῆς ὑπὸ τῆς γερμανικῆς κυβερνήσεως γενομένης ἀποδοκιμασίας τῶν γερμανῶν ἀντιπροσώπων τῶν μελλόντων νὰ συμμετάσχον τοῦ κατ' αὐτάς ἐν Ὁξφόρδῃ συγκροτουμένου παγκοσμίου συνεδρίου τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ, ἀποτελούσης ἀπόδειξιν τῶν ἐχθρικών τῆς γερμανικῆς κυβερνήσεως διαθέσεων κατὰ τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

— Περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος Ἰουνίου ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τοῦ ἁγ. Παύλου ἐωρτάσθη ἡ πενηντοεταετηρίς τῆς ἀνασυστάσεως τῆς ἀγγλικανικῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκοπῆς καὶ τῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ Πόλει ἰδρύσεως τῆς ἀγγλικανικῆς ἀποστολῆς. Κατὰ τὴν ἐορτὴν παρέστησαν καὶ ἀντιπρόσωποι τῆς ὀρθοδόξου ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐκκλησίας, ἱερουργούντος τοῦ Σεβ. Ἐπισκόπου Λονδίνου τὸν κατάλληλον λόγον εἶπεν ὁ Ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.

— Ὁ Ἄγγλος ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐπίσκοπος ἐν δηλώσει του περὶ τῆς θέσεως καὶ τῆς χρησιμότητος τῆς ἐπισκοπῆς του ἐξήρε τὸν παναγγλικανικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα καὶ τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἔργου τῆς ὡς πρὸς τὴν προαγωγὴν στενωτέρων δεσφῶν μετὰ τῶν διαφόρων ἐν τῇ ἁγίᾳ Πόλει κλάδων τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὴν συμβολὴν αὐτῆς εἰς τὴν δυνατότητα νὰ καταστή ἡ Ἱερουσαλὴμ δημοσφαιρὸν εἰρηνοποιὸν κέντρον κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ κέντρα τῆς Ρώμης καὶ τῆς Μόσχας, αἵτινες ἀπέβησαν ἐστὶν ἀπειλητικαὶ τοῦ συγχρόνου κόσμου.

— Ἐν τῇ ἐπ' ἐσχάτων συγκληθείσῃ ἐκκλησιαστικῇ συνελύσει ἐγένετο λόγος καὶ περὶ τοῦ μεταξὺ τῆς οσβικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ Βατικανοῦ κογκορδάτου, τὸ ὁποῖον ἐχαρακτηρίσθη ὡς κατακλητικὸν μνημεῖον, ὑπομνησκὸν πλήρη μεσαιῶνα ἰδίως ὡς πρὸς τὰς διατάξεις του περὶ ἐκδικάσεως καθολικῶν κληρικῶν καὶ περὶ τῶν ἐκ τῶν μυστικῶν γάμων τέκνων. Οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ Καιροὶ τοῦ Λονδίνου ἀναφέρουν, ὅτι τὸ κογκορδάτον συνεφωνήθη μυστικῶς μεταξὺ τῆς νοτιοσλαβικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ γενικοῦ Γραμματέως τοῦ κράτους τοῦ Βατικανοῦ καρδινάλιου Pacelli κατὰ τὸν Μάιον τοῦ 1935, μυστικὸν δ' ἐτηρήθη τὸ καμνὸν του μέχρι τῆς εἰς τὴν νοτιοσλαβικὴν βουλὴν ἀνακοινώσεώς του. Ἐπιπροσθέτως ἐγένετο γνωστὸν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν συνέλευσιν ὅτι τὸ ὄργανον τοῦ οσβικικοῦ Πατριαρχείου ἐπιχειρήσαν δις τὴν δημοσίευσίν του κατασχέθη.

ΠΑΛΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ

Περὶ τὰς ἀρχὰς παρελθόντος Ἀπριλίου εἰς τὴν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Ἐπισκόπου Francis Kenninck κενώ-

θεύσαν ἔδραν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Οὐτρέχτης ἐξελέγει ὁ Σ.β. Andrew Rinkel. Ὁ νέος Ἀρχιεπίσκοπος μετέσχε λίαν ἐνεργῶς εἰς τὸ ἔρπον τῆς ἐνώσεως τῶν Ἑλλητικῶν Ἀγγλικανικῆς καὶ Παλαιοκαθολικῆς κατὰ τὸ 1932.

ΕΞΕΔΟΘΗ ΚΑΤ' ΑΥΤΑΣ ΕΙΣ Β' ΕΚΔΟΣΙΝ Ο ΠΡΥΤΑΝΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ Η ΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΒΑΘΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΧ. 25
ΑΠΕΥΘΥΝΤΕΟΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ
ΤΗΣ 'ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ,

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐδαγγέλου Ἀντωνιάδου ἐκ ἄκτου Καθηγητοῦ τῆς Ἐρμηνευτικῆς ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Αἰ τῆς Κ. Δ. ὀρθοδόξου ἐρμηνευτικαὶ ἀρχαὶ καὶ μέθοδοι καὶ αἱ θεολογικαὶ των προϋποθέσεις. (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἐπιστημ. Ἐπετηρίδος τῆς Θεολ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν). Ἀθῆναι 1937.

Κωνσταντίνου Γ. Μπόνη Προλεγόμενα εἰς τὰς Ἐρμηνευτικὰς διδασκαλίας τοῦ Ἰωάννου VIII Ἐπιφίλιου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Συμβολὴ εἰς μίαν νέαν ἔκδοσιν. Ἀθῆναι 1937.

Δημητρίου Ν. Μωραΐτου Ὑφηγητοῦ τῆς Καθηγητικῆς ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς Ἱεραποστολῆς τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἐπιστημ. Ἐπετηρίδος τῆς Θεολογ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν 1937). Ἀθῆναι, τύποις «Φοίνικος» 1937.

Κωνσταντίνου Ν. Καλλινίκου Δάφνα καὶ Μυρσίνα. Ποιήματα. Ἀλεξάνδρεια, Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον, 1937.—Γράφει ἐν προμετωπίδι ὁ ἱερεὺς-θεολόγος-ποιητὴς:

Εἶνε ἀπέριττα φυτὰ ἡ δάφνη κ' ἡ μυρσίνη,
ἀλλὰ σμενὸς ὁ κλάδος των οἶκον Θεοῦ καλλύνει,
ἐν τῷ ὁποίῳ εὐσεβῆς ψυχὴ γονυκλιναί.

Καὶ εἶνε ἴσως ἀνανθεῖς οἱ ταπεινοὶ μου στίχοι,
ἀλλ' ἐξ αὐτῶν φιλόθεοι ἐκπέμπονται οἱ ἦχοι
κινύρας, ἦν τῶν ἱερῶν ἡ ἔμπνευσις δανεί.

Ἱερομονάχου Βασιλείου Α. Κώστιτις Πνευσιόχου τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ ἐν Βελιγραδίῳ Πανεπιστημίου, Τὸ πρόβλημα τῆς σωτηρίας κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Διατριβὴ ἐπὶ διδακτορικῆ ὑποβληθεῖσα εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἀθῆναι, 1936.

Π. Σ. Μανωλέση ἐργάτου—Καθηγητοῦ, Ἐνας χρόνος κατηχητικῆς δρᾶσεως (1936—37). Ἀθῆναι, Τύποις «Φοίνικος» 1937.

Κανόνες κατ' ἦχον εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον. Πόνημα Ἰωάννου μοναχοῦ, τοῦπίκην Μαυροπόδος, τοῦ ἐν ὕστεροις χρόνοις χρηματίσαντος ἀρχιεπισκόπου Εὐχαΐτων, Ἀντιγραφέντες ἐξ ἀρχαίου κώδικος τῆς ἐν τῷ ἁγίῳ Ὁρει Ἀθῶ Ἱερῶς Μονῆς τῆς μεγίστης Λαύρας ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ Σπυριδῶνος Λαυριώτου λατρου. Νῦν τὸ πρῶτον τύποις ἐκδίδεται ὑπὸ Σωτηρίου Ν. Σχοινᾶ, Ἐν Βόλῳ (Ἐκδοτικὸς οἶκος Σ. Ν. Σχοινᾶ) 1937.—Ὁ κ. Σωτ. Ν. Σχοινᾶς συνεχίζων τακτικῶς τὴν ἐκδόσιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Βιβλιοθήκης δημοσιεύει ἐν τῷ ἀνωτέρῳ τεύχει τοῦ ἀποσταλέντος αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἀκαταπονήτου Σπυριδῶνος Λαυριώτου κανόνος εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον, ποίημα τοῦ Ἰωάννου Μαυροπόδος Ἀρχιεπισκόπου Εὐχαΐτων, ἀκμᾶσαντος περὶ τὰ μέσα τοῦ 1α' αἰῶνος. Παρατίθενται ἐννέα κανόνες, ἐν οἷς

ὁ ποιητὴς διὰ ποιητικῆς ἐξάρσεως καὶ θεομῆς πίστεως ἀναπτύσσει τὰ κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννην Πρόδρομον.

ΚΛΗΤΗΡΙΟΝ ΕΠΙΚΡΙΜΑ

Τὸ κατὰ τὸν Νόμον 5383 Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον πρὸς τὸν ἱερεῖα Σάββαν Παπαδόπουλον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κίτρους. (Ἄγνώστου διαμονῆς).

Καλεῖσαι, ἵνα, βάσει τοῦ ἄρθρου 55 τοῦ ὡς ἄνω Νόμου, ἐμφανισθῆς αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῦ Πρωτοβάθμιου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου ἐν τῷ Συνοδικῷ Μεγάλῳ τῆ 21ῃ Σεπτεμβρίου ἐ. ἔ. ἡμέρᾳ Παρασκευῆ καὶ ὥρα 9 π. μ. ἵνα δικασθῆς ὡς κατηγορούμενος ἐπὶ ἀποσχίσει ἐκ τῆς ἐπισήμου ἐκκλησίας καὶ προσχωρήσει εἰς τὴν τῶν λεγομένων γνησίων ὀρθοδόξων χριστιανῶν, προκαταδικασμῶ ὑπὲρ τοῦ παλαιοῦ ἡμερολογίου, ἰεραουργία ἀνευ ἄδειας τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου καὶ καταφρονῆται τοῦ οἰκείου Ἱεράρχου. Προσπεπιδηλοῦμέν σοι, οὐ ἂν μὴ ἐμφανισθῆς τῆ ὡς ἄνω ἡμέρᾳ τε καὶ ὥρᾳ θέλεις δικασθῆ ἐρήμην. Ἀθῆναι 22 Ἰουλίου 1937.

Ὁ Πρόεδρος
τοῦ Πρωτοβάθμιου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου
† Ὁ Μαρωνεῖας Ἀνθίμος.

— ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ —

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

Ἱ. Μητρόπολις Ὑδρας Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰ ἄρθρα 31, 32 καὶ 33 τοῦ νόμου 5439 περὶ ἐνοριακῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων κλπ. προσκαλοῦμεν τοὺς βουλευμένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα ἵνα χειροτονηθῶσι ἱερεῖς καὶ καταλάβωσι τὴν κενὴν ἐφημεριακὴν θέσιν τοῦ ἐν Κοινοσκευστῇ Σπετσῶν ἱ. ναοῦ τοῦ Τιμίου Προδρόμου, ὅπως ἐντὸς ἐνὸς μηνὸς ἀπὸ σήμερον ἕως μέχρι 1ης Αὐγούστου ἐ. ἔ. υποβάλωσιν ἡμῖν τὴν αἰτίαν τῶν μετὰ τῶν ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρου ἄρθρου 83 ὀριζομένων πιστοποιητικῶν. Ἡ παρούσα πρόσκλησις ἀπευθύνεται καὶ πρὸς ἤδη χειροτονημένους ἱερεῖς κεντημένους τοῦλάχιστον ἀπολυτήριον Ἑλληνικοῦ Σχολείου. Ἐν Ὑδρᾷ τῆ 25ῃ Ἰουνίου 1937. † Ὁ Ὑδρας Σπετσῶν Αἰγίνης Προκόπιος.

Ἱ. Μητρόπολις Χαλκίδος

Καλοῦμεν τοὺς βουλευμένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα ὅπως μέχρι τέλους Ἰουλίου 1937 υποβάλωσιν εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 83 τοῦ νόμου 5439 περὶ ἐνοριακῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων ὀριζόμενα πιστοποιητικά, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνάδειξιν ὑποψηφίου ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Γουβῶν τ. Δήμου Ἰστιαίας. Ἐν Χαλκίδι τῆ 8 Ἰουλίου 1937.

† Ὁ Χαλκίδος Γρηγόριος

Ἱ. Μητρόπολις Φθιώτιδος

Χηρανοῦσης τῆς θέσεως τακτικοῦ ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Γερακῆ προσκαλοῦνται οἱ βουλούμενοι νὰ καταλάβωσι τὴν θέσιν ταύτην καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς 15 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας υποβάλωσιν εἰς τὰ γραφεῖα τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 83 τοῦ νόμου 5439 περὶ ἐνοριῶν προβλεπόμενα πιστοποιητικά.

† Ὁ Φθιώτιδος Ἀμβρόσιος

Ἱ. Μητρόπολις Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως.

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ 5439 νόμου (καδικ.) «περὶ ἐνοριακῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων» καλοῦμεν τοὺς βουλευμένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω νόμου ὀριζόμενα προσόντα νὰ καταλάβωσι τὴν κενὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ ἐν Μαυριά ἱ. ναοῦ ἁγ. Δημητρίου ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ σήμερον υποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ εἰρημένου νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικά, προκειμένου νὰ ἀνακηρυχθῶσιν ὑποψήφιοι ἐφημέριοι τοῦ ὡς ἄνω ἱ. ναοῦ. Ἐν Δημητσάνῃ τῆ 12 Ἰουλίου 1937.

† Ὁ Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως Προκόπιος.

Ἱ. Μητρόπολις Σισανίου καὶ Σιατίστης

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 81 τοῦ κωδ. νόμου 5439 περὶ ἐνοριακῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων» προσκαλοῦμεν τοὺς

βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα νὰ καταλάβωσι τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις ἐφημερίων τῶν ἐνοριῶν 1) Ἑπταχωρίου, 2) Ζώνης, 3) Κρουνορίου, 4) Λευκαδίου, 5) Μικροκάστρου, 6) Σημάντρου, 7) Ροδοχωρίου, 8) Σπήλιου, 9) Στέρνας, 10) Φυτῶνης—Ροκάστρου καὶ 11) Χρυσουγῆς, ὅπως υποβάλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας τὰς ἐγγράφους αἰτήσεις τῶν μετὰ τῶν ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 83 τοῦ κωδ. νόμου 5439 ὀριζομένων πιστοποιητικῶν. Ἐν Σιατίστῃ τῆ 15ῃ Ἰουλίου 1937. † Ὁ Σισανίου Σιατίστης Διδώωρος.

Ἱ. Ἐπισκοπὴ Πέτρας (Κρήτης)

Ἀκυρωθείσης τῆς κατὰ τὴν 21ην Φεβρουαρίου 1937 ἐνεργηθείσης ἐκλογῆς τακτικοῦ ἐφημερίου ἐνορίας Βουσιᾶ Μερομβέλλου, κηλοῦμεν συμφώνως τῷ νόμῳ 5439 (ἄρθρ. 81) τοὺς βουλευμένους νὰ καταλάβωσι διὰ νέας ἐκλογῆς τὴν κενὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τῆς ὡς ἄνω ἐνορίας καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα καὶ κανονικὰ προσόντα, ὅπως υποβάλωσιν ἡμῖν μέχρι τῆς 15/8 ἐ. ἔ. τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 83 τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω νόμου προβλεπόμενα πιστοποιητικά καὶ λοιπὰ δικαιολογητικά μετὰ τῆς σχετικῆς αἰτήσεως. Ἐν Νεαπόλει τῆ 3 Ἰουλίου 1937. † Ὁ Πέτρας Διονύσιος.

ΔΗΜΟΠΡΑΣΙΑΙ

Τὸ τοπικὸν Συμβούλιον Ο.Δ.Ε.Π. τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Ὑδρας Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης διακηρύττει ὅτι ἐκτίθεται εἰς πλειοδοτικὴν δημοπρασίαν τετραστοῦς μισθώσεως ἢ βοσκῆ τῆς ἐκτάσεως Ἐρημονῆσι τῆς ἱ. μονῆς Χρυσολοιωντίσης Αἰγίνης βάσει τῶν ὄρων τῆς ὑπ' ἀριθ. 555 ἐ. ἔ. διακηρύξεως τοῦ Τοπικοῦ Συμβουλίου ΟΔΕΠ τῆς ἱ. Μητροπόλεως Ὑδρας Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης καὶ συγγραφῆς ὑποχρεώσεων. Ἡ δημοπρασία ἐνεργηθήσεται ἐν Αἰγίνῃ εἰς τὸν συνήθη τόπον τῶν δημοπρασιῶν τὴν 25ην Ἰουλίου 1937 ἡμέραν Κυριακὴν καὶ ὥραν 10—12 π. μ. ἐνώπιον τῆς ἀρμοδίας ἐπιτροπῆς. Τῆς συγγραφῆς ὑποχρεώσεων, τῶν τυχόν σχεδιαγραμμάτων καὶ λοιπῶν ὄρων δύνανται νὰ λάβωσι γνῶσιν οἱ ἐνδιαφερόμενοι παρὰ τῷ οἰκείῳ Ὑπ)μντι τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης. Ἐν Ὑδρᾷ τῆ 9 Ἰουλίου 1937. Ὁ Πρόεδρος † Ὁ Ὑδρας Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης Προκόπιος.

ΔΙΑ ΤΟΥΣ κ. κ. ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ

Παρακαλοῦνται οἱ κ. κ. συνδρομηταί, ὅπως ἐφεξῆς ἐμβύζωσι τὰς συνδρομάς των εἰς τὴν διεύθυνσιν: **Διαχειριστὴν τῆς «Ἐκκλησίας» κ. Κωνστ. Γ. Μπόννην.** Ἀθήνας, Ἀρχιεπισκοπὴν, ὁδὸς Φιλοθέης.

Ἐπειδὴ τινὲς τῶν κ. κ. συνδρομητῶν δὲν ἔχουσι τακτοποιήσει οὐδὲ παλαιότερων ἐτῶν τὰς ὀφειλάς των, παρακαλοῦνται διὰ τελευταίαν φορὰν ὅπως σπεύσωσι νὰ ἐμβύζωσι τὰς ὀφειλόμενας συνδρομάς των, ἄλλως θέλει διακοπῆ ἢ πρὸς αὐτοὺς ἀποστολῆ τοῦ φύλλου.

(Ἐκ τῆς Διαχειρίσεως)

“ΕΚΚΛΗΣΙΑ,”

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Διευθύνουσα Ἐπιτροπεία:

- † Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
 - † Ὁ Κίτρους ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
 - † Ὁ Μεσσηνίας ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ
- Ἐπεθύνη, Π. Σ. Μανωλέδης

εἴνους μᾶλλον ἐφαίνετο πρὸς τοὺς χριστιανούς. Εἶχεν ἤδη κηρύξει τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Κωνσταντίνου, ὡς πρόφασιν ἔχων τὴν ἐκδίκησιν τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς του, ὅτε ὁ Μαξέντιος ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Ἐπίσκοπον Ρώμης Μιλτιάδην (310—314) ἵνα παρὰ τοῦ Ἐπάρχου Ρώμης ἀπαιτήσῃ τὰ κατὰ τὸ 304 κατασχεθέντα ἐκκλησιαστικὰ κτήματα, ἐπέτρεψεν ὡσαύτως εἰς αὐτὸν ἵνα μετακομίσῃ ἐκ Σικελίας τὰ λείψανα τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Εὐσεβίου καὶ ἀποθέσῃ ἐν τῷ ἐν Ρώμῃ κοιμητηρίῳ τοῦ Καλλιόστου¹. Ἐκ τούτων καταφαίνεται ὅτι ὁ Μαξέντιος δὲν ἦτο μὲν φίλος, δὲν ἦτο ὅμως καὶ διώκτης τοῦ Χριστιανισμοῦ, καίτοι φανατικὸς ἐθνικός. Ἐπομένως κατὰ τὸν πρὸς Κωνσταντῖνον πόλεμον δὲν ἦγετο ἐκ θρησκευτικῶν λόγων, δὲν ἠγωνίζετο ὑπὲρ τοῦ ἐθνισμοῦ.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Κωνσταντῖνος δὲν ἤχθη εἰς τὸν πρὸς τὸν Μαξέντιον πόλεμον ἐκ θρησκευτικῶν λόγων. Βεβαίως δὲν ἦτο ἀδιάφορος πρὸς τὸν Χριστιανισμόν, διότι καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Κωνσταντῖος ἦτο φίλος τῶν χριστιανῶν² καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐν τῇ Αὐλῇ τοῦ Διοκλητιανοῦ εὐρισκόμενος μετ' ἀποτροπιασμοῦ παρηκολούθησε τοὺς κατὰ τῶν χριστιανῶν διωγμούς, ὧν ὑποκινητὴς ὑπῆρξεν ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ Γαλέριος, ὅ,τι δὲ ἐμίσει ὁ Γαλέριος ἠδύνατο ν' ἀγαπᾷ ὁ Κωνσταντῖνος³. Ἄλλ' εἶνε ἀναντίρρητον τὸ γεγονός ὅτι καθ' ὃν χρόνον ἀνέλαβε τὸν πρὸς τὸν Μαξέντιον πόλεμον ἦτο ξένος πρὸς τὴν χριστιανικὴν πίστιν⁴. Ἐθνικὸς ρήτωρ, ὁ Ναζάριος, ἀπαγγέλλας λόγον πανηγυρικὸν κατὰ τοὺς γάμους τοῦ Κωνσταντίνου μετὰ τῆς Φύστας, τῷ 307 ἐν Τρεβίροις τῆς Γαλλίας, ὑπεδείκνυεν ὅτι καὶ ὁ Μαξιμιανὸς καὶ ὁ νέος γαμβρὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος εἶνε πιστοὶ εἰς τὴν λατρείαν τῶν ἐθνικῶν θεῶν⁵. Μετὰ τριετίαν ἐν Τρεβίροις ἐθνικὸς ρήτωρ ἐπίσης, ὁ Εὐμένιος, ἀπεδείκνυε τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ Κωνσταντίνου εἰς τὴν λατρείαν τῶν θεῶν, διὰ τῶν εὐτυχῶν περιστάσεων τοῦ θείου αὐτοῦ. Ταύτας παρίστα ὡς δῶρον τῶν ἀθανάτων θεῶν, προσέθετε δὲ ὁ ρήτωρ ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ Κωνσταντίνου Κωνσταντῖος μετωκίσθη εἰς τὴν ὁμή-

γυριν τῶν κατοικίων τοῦ οὐρανοῦ. Ἐξ ἄλλων ἐνδείξεων ἐξήγαγεν ὁ ρήτωρ τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος διατελεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ ὁποῖου τοὺς ναοὺς ἐκόσμηι ὁ ἡγεμὼν διὰ πλουσιῶν ἀναθημάτων¹. Τὴν λεπτομέρειαν ταύτην παρεδήλου βραδύτερον καὶ ὁ Ἰουλιανὸς ὁ παραβάτης, ὅστις, ἀποστρεφόμενος πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, ἠρώτα διατί δὲν ἐτιμώρησε τὸν προδόντα τὴν εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς λοιποὺς θεοὺς πίστιν²; Ἐν ἐτέρῳ λόγῳ ἐν Τρεβίροις, ἀπαγγελλέντι τῷ 311 πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον, λέγεται ὅτι τῆς πομπῆς τῆς εἰσόδου αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν ἤγοντο omnium deorum nostrorum simulacra³. Ἐκ τούτων λοιπὸν καταφαίνεται ἀναντιρρήτως ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος ἦτο ἐθνικός τὸ θρησκευμα μέχρι τοῦ 311, εἰς ὃ ἔτος ἀνάγεται ὁ τελευταῖος τῶν ἀνωτέρω ἀπαγγελλέντων ἐνώπιον αὐτοῦ λόγος. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι εὐρέθησαν νομίματα τοῦ Κωνσταντίνου μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «Soli invicto comiti» (« ἡ λ ί φ τ ῶ ἄ η τ τ ῆ τ ω σ υ ν ο δ ῶ »), ἐν τισι μάλιστα τούτων παρίσταται ὁ Κωνσταντῖνος ὡς ἥλιος ἐκπέμπων ἀκτίνας ἀπὸ τῆς κεφαλῆς του⁴, ἀλλὰ ταῦτα δηλοῦσιν ἀπλῶς τὰς ἐν τῷ στρατῷ μᾶλλον ἐπικρατούσας τάσεις καὶ ἐπομένως δὲν φαίνεται ὀρθὴ ἡ γνώμη τῶν φρονούντων ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος ἦτο μονοθεϊστῆς λατρεύων τὴν Μίθραν καὶ τὸν ἥλιον⁵. Εἶνε δ' ἀναμφιβόλως τὸ γεγονός ὅτι ὁ στρατὸς τοῦ Κωνσταντίνου ἦτο κατὰ τὸ μέγιστον αὐτοῦ μέρος, ἐθνικός, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Κωνσταντῖνος. Χριστιανὸς συγγραφεὺς, ὁ Λακτάντιος, λέγει περὶ αὐτοῦ ὅτι τὸ πρῶτον αὐτοῦ μέλημα μόλις ἀνέλαβε τὴν ἐξουσίαν ἦτο sanctio sanctae religionis restitutae⁶, ἀλλ' ἀναμφιδόλως τοῦτο σημαίνει ὅτι τυπικῶς κατήργησε τὸ κατὰ τῶν χριστιανῶν διάταγμα ἕπερ ὑπέγραψε ποτε καὶ ὁ πατὴρ τοῦ Κωνσταντῖνος⁴, ὁ δὲ Εὐσέβιος ἀκριβέστερον λέγει περὶ τοῦ Κωνσταντίνου ὅτι «ζηλωτὴν ἑαυτὸν τῆς παιρικῆς περὶ τὸν ἡμέτερον λόγον εὐσεβείας κατεστῆσθαι». Ὡστε πρὸ τῆς συγκρούσεως πρὸς τὸν Μαξέντιον ὁ Κωνσταντῖνος ἦτο μὲν ἐθνικός, ἀλλὰ φιλίως διέκειτο, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ πατρὸς του, πρὸς τὸν Χριστιανισμόν, μὴ ἀποκλεισμένης καὶ τῆς προϋποθέσεως ὅτι δὲν ἦτο ἀδιάφορος πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ προκληθέντα μεγάλα προβλήματα τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ⁷.

1. Κατὰ τὸν Εὐσέβιον, Ἐκκλ. Ἱστορία 8,11, ὁ Μαξέντιος κατέπαυσε τοὺς κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμούς ἵνα κολακεύῃ τὸν δῆμον τῆς Ρώμης. P. Allard, ἐνθ' ἄν. II, 209, 210.

2. B. Schultze, Konstantin der Grosse, RE⁵, X, 758. Κατὰ τὸν Εὐσέβιον, Βίος Κωνσταντίνου Α 17, ὁ οἶκος τοῦ Κωνσταντίνου ἦτο σχεδὸν εἰς ναὸν μεταβεβλημένος. Προφανῶς ὅμως ὁ Κωνσταντῖνος δὲν ἦτο χριστιανός ἦτο μᾶλλον μονοθεϊστῆς. Κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦ 303—4 ἵνα μὴ φανῇ διαφωνῶν πρὸς τοὺς συνάρχοντας ἐπέτρεψε νὰ καταστραφῶσι τὰ ἱερὰ τῶν Χριστιανῶν, ἀλλὰ συστηματικῶς δὲν κατέδιωξε τοὺς Χριστιανούς, Lactantius, De mort. persec. 15,7 Ὁ Εὐσέβιος Ἐκκλ. Ἱστ. 8,13 13 λέγει ὅτι οὔτε τὰ ἱερὰ τῶν Χριστιανῶν ἐπέτρεψε νὰ καταστραφῶσι.

3. Περὶ τῶν ἐντυπώσεων τοῦ Κωνσταντίνου ἐκ τῶν διωκτῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἴδε Εὐσέβιον, Βίος Κωνσταντίνου Β, 25 49,52.

4. Κατὰ τὸν Εὐσέβιον, Βίος Κωνσταντίνου, Α, 32, ὁ Κωνσταντῖνος μετὰ τὸ ὄραμα τοῦ Σταυροῦ καὶ τὴν ἐμφάνισιν αὐτῷ κατ' ὄναρ τοῦ Κυρίου ἠρώτα τοὺς χριστιανούς κληρικοὺς νὰ μάρτυ τίς ἦτο ὁ ἐμφανισθεὶς αὐτῷ νέος θεός, ἐπομένως ἠγγίζει αὐτὸν πρότερον.

5. Panegyrici latini XII Recensuit Aem. Baehrens, Lipsiae 1874, Panegyri. VI c. 3.

1. Panegyri. VII, 21—22 «Augustissima illa delubrantis donariis honestasti ut jam, vetera non guarant. Jam omnia te vocare ad se templa videntur praecipiente Apollo noster».

2. Πρβλ. Paul Allard, Julien l' Apostat, II, Paris 1903, σ. 212 ἐξ.

3. Panegyri. VIII. 8.

4. Πρβλ. Duruy, Histoire des Romains, Paris 1883 II 81 Schultze ἐν RE⁵, X, 761.

5. Th. Zahn, ἐνθ. ἀνωτ. σ. 214 ἐξ. Kein, Der Uebertritt Constantin's des Grossen zum Christentum, Zürich 1882 σ. 78 79.

6. A. Brilliantov, Ὁ Αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας καὶ τὸ διάταγμα τοῦ Μεδιολάνου ἐν τῷ περιόδ. «Χριστιανικὸν ἀνάγνωσμα» Πετροπούλεως (Ῥωσ.) XCIV, 1914 σ. 31.

7. A. Harnack, Die Mission und Ausbreitung des Christentums in der ersten drei Jahrhunderten², Leipzig 1906 σ. 21—31.

Τίνες δὲ λόγοι ἠδύναντο νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν αἰφνιδίαν ἐπιστροφήν τοῦ Μ. Κωνσταντίνου εἰς τὸν Χριστιανισμόν, ἀφ' οὗ μέχρι μὲν τοῦ πρὸς τὸν Μαξέντιον πολέμου δὲν ἦτο χριστιανός, εὐθύς δ' ἀμέσως μετ' αὐτὸν παρουσιάσθη ὡς τοιοῦτος; Χωρὶς ἀμφιβολίας εἰς τοῦτο δὲν ἠδύναντο νὰ συντελέσωσιν ἰδιότελεῖς πολιτικαὶ σκέψεις τοῦ Αὐτοκράτορος, ὡς τινες ὑπέλαβον, πρὸς προσοικειώσιν τῶν Χριστιανῶν, διότι, ὡς εἶδομεν, τὸν κατὰ τοῦ Μαξεντίου πόλεμον δὲν ἀνέλαβεν ἐκ θρησκευτικῶν λόγων, οὔτε καὶ ὁ Μαξέντιος διέκειτο πρὸς αὐτοὺς ἐχθρικῶς. Ἄλλως τε οἱ Χριστιανοὶ ἐν τοῖς ὑπολογισμοῖς τοῦ Αὐτοκράτορος ἠδύναντο νὰ ἔχωσι σημασίαν τινὰ μόνον ὡς στρατιωτικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις. Διὰ τὸν πρακτικὸν αὐτοῦ νοῦν, ἐν κρισιμωτάταις διατελοῦντος περιστάσεσιν, οὐδεμίαν σημασίαν εἶχεν ἡ χριστιανικὴ κοινωνία, ἥτις μόλις τότε ἐξήρχετο ἐκ τῆς αἱματηρᾶς δοκιμασίας τῶν διωγμῶν ἀνευ ἐξωτερικῆς δυνάμεως, ἀπετέλει δὲ τὸ $\frac{1}{10}$ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους¹. Ἦναι ἀδύνατον νὰ φαντασθῶμεν ὅτι πρὸ τῆς μητροπόλεως τοῦ ἔθνισμοῦ εὐρισκόμενος ὁ Κωνσταντίνος καὶ ἄγων ὑπὸ τὰς σημαίας αὐτοῦ ἔθνικόν στρατὸν θὰ προέβαιεν εἰς πολιτικῶς καὶ πολεμικῶς ἄστοχον μέτρον ἐκ πρακτικῶν ὑπολογισμῶν, κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς μεγάλῃς μάχης ἐν ἀγωνίᾳ διατελῶν περὶ τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς.

Τὸ δράμα τοῦ Σταυροῦ

᾿Ωστε ἕκτατόν τι γεγονός ἠδύνατο μόνον νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὸν Κωνσταντίνον τὴν ἀπόφασιν περὶ τῆς προσελεύσεως εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Τοιοῦτο δὲ μέγα γεγονός ὑπῆρξε τὸ ἔραμα τοῦ Σταυροῦ, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἐπῆλθεν αἰφνιδικὰ μεταβολὴ τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ πεποιθήσεων.

Κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 312 ἐπεχείρησεν ὁ Κωνσταντίνος τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ Μαξεντίου. Εἶχε στρατὸν κάλλιστα μὲν ἠρκαμένον ἀλλ' εἰς 25,000 μόλις ἀριθμούμενον. Ἐμελλε νὰ θαδίσῃ κατὰ τῆς Ρώμης, ἐν ἣ ἦτο ἐστρατοπεδευμένος ὁ Μαξέντιος μετὰ στρατοῦ 170,000 πεζικοῦ καὶ 18,000 ἵππικοῦ, ἀσφαλέστατα δυνάμενος ν' ἀναμείνῃ ἐν αὐτῇ καὶ ἀποκρούσῃ τὸν

1. Πρὸλ. Burekhardt, Die Zeit Constantin's des Grossen², Leipzig 1898. E. Gerland ἐνθ. ἀν. σ. 60—64. Ὡς ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ F. Funk, Kirchengeschichtliche Abhandlungen und Untersuchungen, Paterborn 1899 II, 5,7—8,23 ἡ ἐπιστροφή τοῦ Μ. Κωνσταντίνου εἰς τὸν Χριστιανισμόν ἐκ πολιτικῶν ὑπολογισμῶν εἶνε ἀξία ἤττονος πίστεως ἢ ἡ ἐμφάνισις τοῦ Σταυροῦ περὶ ἧς πληροφροεῖ ὁ Εὐσέβιος. Ἡ ἐμφάνισις αὕτη τοῦλάχιστον εἶνε ἀξία πιθανότητος, ἀλλ' ἡ ἐπιστροφή τοῦ Μ. Κωνσταντίνου εἰς τὸν Χριστιανισμόν ἐκ πολιτικῶν ὑπολογισμῶν εἶνε ἀνεξήγητος. Κατὰ τοὺς μέσους χρόνους ἐμροφώθη πρὸς τοὺς ἄλλοις ἐν τῇ Δύσει καὶ τις ψευδὴς παράδοσις καθ' ἣν ὁ Κωνσταντίνος καταδιώκων τὸν Χριστιανισμόν ἐπαθεν ἐκ λέπρας. Ὁδηγηθεὶς ὑπὸ τῶν θυτῶν τοῦ Καπιτωλίου ἀπεφάσισε νὰ βαπτισθῇ ἐν αἱματι νεογενήτων θρεφῶν πρὸς Θεραπειαν. Ἄλλὰ καθ' ὕπνου ἐνεφανίσθησαν εἰς αὐτὸν οἱ Ἁπ. Ἰλιέτρος καὶ Παῦλος, οἵτινες ὑπέδειξαν εἰς αὐτὸν νὰ δεχθῇ τὸ χριστιανικὸν δόγμα ὡς περ καὶ ἐπραξε. Πρὸλ. A. A. Spassky Ἡ ἐπιστροφή τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Μ. εἰς τὸν Χριστιανισμόν (ρωσιστὶ) Σέργιεφ Ποσὰδ 1904, σ. 25.

2. E. Gerland ἐνθ. ἀν. σ. 60.

ἐχθρόν. Ἡ Ρώμη ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Γάλλων ἔμεινεν ἀκαταπάτητος ὑπὸ ἐχθροῦ. Πρὸ δλίγων ἐτι ἐτῶν αἱ γενόμεναι ἀπόπειραι ἐκστρατείας κατ' αὐτῆς ἀπέτυχον. Ὁ μὲν Σεβήρος παρεδόθη καὶ ἐφρονεύθη, ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ στρατοῦ, ὡς εἶδομεν, ὁ δὲ Γαλέριος μόλις ἠδυνήθη διὰ δακρύων νὰ πείσῃ στρατιώτην τινὰ ὅπως σώσῃ αὐτόν, ἐγκαταλειφθέντα ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ ἰδίου στρατοῦ. Οἱ στρατηγοὶ τοῦ Κωνσταντίνου, τὰ μάλιστα δυσανασχετούντες ἐκ τῶν κακῶν οἰωνῶν οὓς ἐδείκνυον οἱ συνοδεύοντες τὸν στρατὸν μάντιες² τὰ σφάγια τὰ εἰς τοὺς ἔθνικους προσεγεχθέντα θεοὺς, προσμήνυον προφανέστατον κίνδυνον ἀπὸ τῶν ὑπερέτερων τοῦ Μεξεντίου δυνάμεων, πολλῶ μᾶλλον ἐτι καὶ οἱ Γερμανοὶ εἶχον ἐσθάλει εἰς τὰς κτήσεις τοῦ Κωνσταντίνου, ἀπειλοῦντες τὰ νῶτα τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ. Παρὰ ταῦτα ὁ Κωνσταντίνος ἐπιμείνας εἰς τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ Μαξεντίου εὐρέθη ὑπὸ κρισιμωτάτας περιστάσεις, καθ' ἧς ὁ ἀληθὴς Θεὸς τῶν χριστιανῶν ἐφάνη αὐτῷ ἄρωγός παρασχῶν περιφανεστάτην νίκην.

Περὶ τοῦ γεγονότος τούτου ἔχομεν εἰδήσεις πρὸ παντός παρὰ τοῦ Λακταντίου ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ De mortibus persecutorum, γραφέντι πιθανῶς κατὰ τὸ δευτέρον ἡμῶσι τοῦ 313 ἔτους, ἦτοι ἐν ἔτος μετὰ τὸ γεγονός. Ὁ Λακταντίος, ζῶν ἐν Νικομηδείᾳ τότε, ἠδύνατο νὰ λάβῃ ἐγκύριους πληροφορίας περὶ τῶν συμβάντων τοῦ 313 ἐκ τῶν εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην μετὰ τὴν 30 Ἀπριλίου ἐπανακαμφάντων ἐκ τῆς Δύσεως μετὰ τοῦ Λικινίου. Ἡ ἀφήγησις τοῦ Λακταντίου εἶνε συντομωτάτη, συγκεφαλαιουμένη ἐν τοῖς ἐξῆς: Ὁ Κωνσταντίνος κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ὀριστικῆς πρὸς τὸν Μαξέντιον παρὰ τὴν Μουλδὶαν γέφυραν μάχης, ὅτε προσήγγιζεν ἡ 28 Ὀκτωβρίου παρηγγέλθη καθ' ὕπνου (commonitus est in quiete) νὰ παραστήσῃ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων τῶν στρατιωτῶν τὸ οὐράνιον σημεῖον τοῦ Θεοῦ (caeleste signum Dei). Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐξεπλήρωσε τὴν παραγγελίαν ταύτην ἐξεικονίσας ἐπὶ τῶν ἀσπίδων τῶν στρατιωτῶν τὸ σημεῖον τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε παρίστα πανομοιότυπον τοῦ γράμματος Χ διατεμνόμενον ὑπὸ καθέτου γραμμῆς,³ τὸ ἀνώτατον σημεῖον τῆς ὀποίας ἡ ἐκάμπτετο (ἐν εἶδει τοῦ γράμματος Ρ) ἡ ἐκαλύπτετο ὑπ' ἄλλης καμπτομένης γραμμῆς. Κατὰ τὴν ἀφήγησιν ταύτην ὁ Κωνσταντίνος ἐμπνευσθεὶς καθ' ὕπνου νὰ παραστήσῃ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ἐξεικόνισε τὸ μονόγραμμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ Χ καὶ Ρ, δι' οὗ συνήθως κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην παρίστατο τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, οἷον ὠράθη ἐν τῷ οὐρανῷ ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου καθ' ὕ-

1. Panegyricus, IX, 3.5. Ζώσιμος, Ἱστορία 2.5.

2. Panegyricus IX, 2.4.

3. Panegyricus IX, 2.

4. Lactantii, De mortibus persecutorum c. 44. Κατὰ τὸν F. Piper, Monogramm Christi ἐν RE⁵, XIII 368—9 τὴν ἐκφρασιν τοῦ Λακταντίου περὶ τοῦ Χ ἐννοητέον ὡς ἀνιστροφὴν αὐτοῦ καὶ καμπὴν τοῦ ἄνω ἄκρου, X = + καὶ P. F. Gerland, ἐνθ. ἀν. σ. 58. 59.

πνους, ὅθεν λίαν πιθανῶς ὁ Λακτάντιος εἶχεν ὑπ' ὄψει ἔραμα τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τοῦτο ὑπεδήλου διὰ τῆς ἐκφράσεως οὐράνιον σημεῖον τοῦ Θεοῦ (celeste signum Dei)¹.

Ὁ δ' Εὐσέβιος, καθ' ὃν χρόνον ἔγραφε τὸ θ' βιβλίον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ ἱστορίας, μεταξύ τῶν ἐσῶν 313—315, ἐν τῇ Ἀνατολῇ, μακρὰν τῆς Νικομηδείας ἢ ἄλλου τινὸς κέντρου, ἐστερεῖτο ἀκριβῶν εἰδήσεων καὶ ὡς εὐσυνείδητος ἱστορικός ἐξεφράσθη γενικῶς, εἰπὼν ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος ἐνίκησε τὸν Μαξέντιον «Θεοῦ συμμαχοῦντος αὐτῷ παραδοξότατα», ὅτι ἐπεκαλέσθη εἰς βοήθειαν «Θεὸν τὸν οὐράνιον τὸν τε τούτου Λόγον, αὐτὸν δὴ τὸν πάντων Σωτῆρα Ἰησοῦν Χριστὸν σύμμαχον», τῇ θαυμασίᾳ συνδρομῇ τοῦ ἐποίου ἐνίκησε μετ' ἐπανελημμέναις τρεῖς συγκρούσεις τὸν Μαξέντιον, ὃν ὁ Θεὸς ὡσπερ διὰ δεσμῶν τινων ἐίλωσεν ἔξω τῶν πυλῶν τῆς πόλεως Ρώμης καὶ ὅστις ἀπώλετο ἐν τοῖς ὕδασι τοῦ Τιβέρεως ποταμοῦ ὡσπερ ποτὲ ὁ Φαραὼ ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσῃ. Μετὰ τὴν θριαμβευτικὴν εἰς τὴν Ρώμην εἴσοδον ὁ Κωνσταντῖνος ὑπὸ πάντων εὐφημούμενος ὡς ἐλευθερωτῆς ἀλλὰ μὴ ἐπαιρόμενος ἐπὶ τοῖς ἐπαίνοις καὶ συναισθανόμενος τὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ βοήθειαν διέταξε νὰ ἐξεικονισθῇ ἢ εἰκὼν αὐτοῦ κρατοῦντος ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ. Ὅμοίαν παράστασιν ἔφερε καὶ ἀνδριάς αὐτοῦ στηθεὶς ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Ρώμης μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «Τούτῳ τῷ σωτηριῶδει σημεῖῳ τῷ ἀληθεῖ ἐλέγχῳ τῆς ἀνδρείας τὴν πόλιν ὤμων ἀπὸ ζυγοῦ τοῦ τυράννου διασωθεῖσαν ἠλευθέρωσα...»².

Ὁὕτω λοιπὸν γενικῶς ἐκφράζεται ὁ Εὐσέβιος ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ περὶ τῆς διὰ βοήθειας τοῦ Θεοῦ ἐπελθούσης θριαμβευτικῆς τοῦ Κωνσταντίνου νίκης, μὴ ἀναγράφων τὴν εἶδησιν περὶ ὄραματος Κωνσταντίνου εἴτε διότι ἀσαφῆς ἢ εἰδησις αὕτη ἐφθασεν εἰς τὴν Ἀνατολήν, εἴτε διότι ὁ Εὐσέβιος ἐστερεῖτο μέσων ἐξ ακριβῶσεως καὶ διαπιστώσεως αὐτῆς. Περιωρίσθη μόνον εἰς τὰ ἀναντίρρητα γεγονότα, οἷον ἦτο τὸ τοῦ ἀνδριάντος μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς καὶ τῆς εἰκόνας τοῦ Κωνσταντίνου, φέροντος ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ τὸν Σταυρόν. Ἀλλὰ βραδύτερον ὁ ἱστορικός Εὐσέβιος ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ ὡς ἦτο ἀκόλουθον, ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ πληροφορίας περὶ τῶν ἐν λόγῳ θαυμασῶν γεγονότων. Ὁ Κωνσταντῖνος παρέσχε τὰς αἰτηθείσας πληροφορίας, ἐνδρακτικῶς αὐτὰς ἐπιθεβαιώσας, ταύτας δὲ συμπεριέλαθεν ὁ Εὐσέβιος ἐν τῷ συγγράμματι «Βίος Κωνσταντίνου» ὅπερ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ (†337) συνέγραψε. Αἱ πληροφορίες αὗται ἀναμιβδύως ἦσαν γνωσταὶ καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους ἐκτὸς τοῦ Εὐσεβίου, διότι εὐλόγως δυνάμεθα νὰ υποθέσωμεν ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος πολλάκις καὶ πρὸς πολλοὺς ἀφηγήθη τὸ ἔραμα αὐτοῦ.

Κατὰ τὰς μόνιμους λοιπὸν ἐγκύρους ταύτας πληροφορίας, στηριζομένης ἐπὶ τῶν λόγων τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου, οὗτος, ἐν μέσῳ τῶν σφοδρῶν ἐν-

δοιασμῶν τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τοῦ φόβου τοῦ στρατοῦ διατελῶν, ἤρξατο σκεπτόμενος τίνα θεὸν νὰ ἐπικαλεσθῇ εἰς βοήθειαν. Ἐνεθυμήθη ὅτι οἱ στηριζαντες τὰς ἐλπίδας αὐτῶν εἰς τοὺς θεοὺς, τὰς μαγγανείας καὶ γοητείας καὶ χρησμούς, ἠστόχησαν, μόνος δὲ ὁ πατήρ αὐτοῦ Κωνσταντῖνος «τὸν ἐπέκεινα τῶν ὄλων Θεὸν» τιμήσας καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ζωὴν, ἐν εἰρήνῃ τὸν βίον κατέλυσε, καταλιπὼν τὴν ἀρχὴν εἰς ἀπογόνους¹. Κατὰ τὰς σκέψεις ταύτας προφανῶς διεξήγετο ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Κωνσταντίνου σφοδρὰ πάλη μεταξὺ τῶν παλαιῶν ἐθνικῶν καὶ τῶν νέων χριστιανικῶν ἰδεῶν, τὸ οἰκτρὸν τέλος τῶν διωκτῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀφ' ἐνός, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἡ εὐτυχία τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, φιλικῶς διακειμένου πρὸς τὸν Χριστιανισμόν, ἢ πείρα πολλῶν πραγμάτων, παρήγαγον ταῦτα πάντα τὰς σκέψεις, περὶ ὧν πληροφορεῖ ὁ Εὐσέβιος, προσθέτων ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος κάλλιστα ἐνόει ὅτι ἄνευ θείας βοήθειας ἦτο ἀδύνατον νὰ νικήσῃ. Εἰς τὰς σκέψεις αὐτοῦ καὶ ἀμφιβολίας ἔθηκε τέρμα τὸ ἔραμα τοῦ Σταυροῦ. Προσευχομένου τοῦ Κωνσταντίνου καὶ λιπαρῶς ἰκετεύοντος τὸν πατρῶον Θεὸν ἵνα ἐπορεύῃ τὴν ἑαυτοῦ δεξιὰν εἰς τὴν προκειμένην κρισιμωτάτην περίπτωσιν ἐπεφάνη «θεοσημία τις παραδοξοτάτη». Πορευόμενος μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ εἶδεν αἴφνης ὁ Κωνσταντῖνος ὀφθαλμοφανῶς ἐν τῷ οὐρανῷ περὶ τὴν μεσημβρίαν ὑπερκείμενον τοῦ ἡλίου Σταυρόν, ἐκ φωτὸς συμίστάμενον καὶ φέροντα ἐπιγραφὴν «τοῦ τῷ νίκῃ κα»². Ἐκπλαγεὶς ὁ Κωνσταντῖνος ἐπὶ τῷ θεάματι, ὅπερ εἶδε καὶ ἐθαύμασεν ἅπαν τὸ περὶ αὐτὸν «στρατιωτικόν», διηπόρει πρὸς ἑαυτὸν λέγων τί ἄρα σημαίνει τὸ φαινόμενον, ἕως οὔ, ἐπελθούσης τῆς νυκτός, εἶδε καθ' ὕπνου τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν μετὰ τοῦ φανέντος ἐν τῷ οὐρανῷ σημείου καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ παραγγελίαν νὰ ποιήσῃ μίμημα τοῦ σημείου ἐκείνου καὶ νὰ μεταχειρίζεται αὐτὸ τοῦ λοιποῦ ὡς ἀλέξημα, δηλαδὴ ὡς σύμβολον προφυλακτικόν, κατὰ τὰς πρὸς τοὺς πολεμίους συγκρούσεις. Τὴν πρώτῃν, μολὶς ἐξεγερθεὶς ἀπὸ τοῦ ὕπνου, διεκρίνωσεν εἰς τοὺς φίλους αὐτοῦ τὸ ἀπόρρητον, ἐν τῷ ἅμα δὲ καλέσας χρυσοκόους διέταξε νὰ κατασκευάσωσιν ἀπομίμημα τοῦ ἐπιφανέντος σημείου, κοσμοῦντες αὐτὸ διὰ χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων. Ὁὕτω δὲ κατασκευάσθη ἡ πρώτη χριστιανικὴ σημαία ὡς ἐξῆς. Ὑψηλὸν καὶ περιχρυσὸν δόρυ εἶχεν ἐγκάρσιον κέρασ ἐν εἴδει σταυροῦ. Εἰς τὸ ἄνω ἄκρον τοῦ δόρατος ἐστηρίζετο στέφανος χρυσοῦς καὶ λιθοκόλλητος, ἐντὸς δὲ τοῦ κύκλου τοῦ στεφάνου ὑπῆρχε τὸ μονόγραμμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (X) ὅπερ μετέπειτα ἔφερον ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ἐπὶ τοῦ κράνου αὐτοῦ. Ἀπὸ τοῦ πλαγίου κέρατος τοῦ ἐπὶ τοῦ δόρατος ἐπιτεθειμένου ἐκρέματο πορφυρᾷ ὀθόνην τετράγωνον, χρυσοῦφαντος καὶ διὰ ποικίλων τιμαλφῶν λίθων κεκοσμημένην, φέρουσα χρυσοσκηνήτους τὰς προτομὰς τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ. Τοῦτο ἦτο τὸ περιφημον «λάβα-

1. Πρβλ. F. X. Kraus, Kreuz, ἐν Kraus RE., II, 226.
2. Εὐσεβίου, Ἐκκλησι. ἱστορία, 9,9. Πρβλ. Βίος Κωνσταντίνου A, 40 «Γραφὴ τε μεγάλη καὶ στήλαις ἅπασιν ἀνθρώποις τὸ σωτήριον ἀνεκρύπτετο σημεῖον...» Περὶ τοῦ Σταυροῦ ἐν τῷ ἀνδριάντι: «ὑψηλὸν δόρυ σταυροῦ σχήματι».

1. Εὐσεβίου, Βίος Κωνσταντίνου A, 27.
2. Ὁ Εὐσέβιος προσήγαγεν ἑλληνιστὶ τὰς λέξεις, ἀλλὰ προφανῶς αὐταὶ ἐγράφησαν ἐπὶ τοῦ λαβάρου λατινιστὶ hoc vince ἢ vinces.

ρον»¹, κατασκευασθὲν μετὰ τὸ δράμα τοῦ Κωνσταντίνου ὑφ' οὗτος ἐπολέμησε κατὰ τοῦ Μαξεντίου. Μετὰ τὸ δράμα ὁ Αὐτοκράτωρ ἐζήτησε νὰ μάθῃ τὰ κατὰ τὸν Χριστιανισμόν, ἐζήτησεν ἐξηγητὰς τῶν θείων λόγων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ «καὶ αὐτὸς δ' ἦδη τοῖς ἐνθέοις ἀναγνώσμασι προσέχειν ἤξιον». Τὸ τελευταῖον τοῦτο πιθανῶς σημαίνει ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος εἰσήλθεν εἰς τὰς τάξεις τῶν Κατηχομένων². Προσλαθὼν δὲ παρ' ἑαυτῷ χριστιανοὺς ἱερεῖς παρηκολούθει τὴν θείαν λατρείαν καὶ καθήκον αὐτοῦ ἐλογίζετο νὰ τιμᾷ διὰ παντοίων τρόπων τὸν Θεόν. Εἰς αὐτὸν δὲ στηρίξας πᾶσαν ἐλπίδα νίκης κατὰ τοῦ τυράννου Μαξεντίου ὤρμησε κατ' αὐτοῦ καὶ τρεῖς νικῆσας τοὺς στρατοὺς αὐτοῦ προσήγγισεν εἰς τὴν Ρώμην, ἐξ ἧς εἰλκυσεν οἴονει αὐτὸν ὁ Θεὸς ἔξω εἰς παράταξιν. Κατ' αὐτὴν ὁ Κωνσταντῖνος μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ νικῆσας κατὰ κράτος τὸν ἀντίπαλον, εἰσήλαθε θριαμβευτικῶς εἰς τὴν Ρώμην καὶ ἐπὶ τοῦ ἐν τῇ ἀγορᾷ στηθέντος ἀνδριάντος διέταξε νὰ ἐπιγράψωσι τοὺς οὗς ἀνωτέρω εἶδομεν λόγους³.

Αὗται εἰσὶν αἱ ἐπὶ τῶν λόγων τοῦ Αὐτοκράτορος στηριζόμεναι πληροφορίαι τοῦ Εὐσεβίου. Δὲν λέγει μὲν οὗτος ποῦ καὶ πότε εἶδε τὸ δράμα ὁ Κωνσταντῖνος, ἐκ τῶν μετὰ τὸ δράμα ὁμοῦ προσαγομένων λεπτομερειῶν περὶ τῶν ἀρξαμένων σχέσεων τοῦ Κωνσταντίνου πρὸς τὸν Χριστιανισμόν ἐξάγεται ἀναμφιβόλως ὅτι ἦδη πρὸ τῆς ἀναλήψεως τῆς κατὰ τῷ Μαξεντίου ἐκστρατείας ἐν Γαλλίᾳ εἶδε τὸ δράμα. Τὴν περὶ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου λεπτομέρειαν δὲν προσέθηκεν ὁ Εὐσεβίος προφανῶς ὡς αὐτονόητον, διότι σαφῶς παριστᾷ τὰ κατὰ δράμα ὡς συμβάντα πρὸ τῆς ἐκστρατείας κατὰ τοῦ Μαξεντίου. Ἀναμφιβόλως δὲ τ' ἀφηγοῦμενα ὑπὸ τοῦ Εὐσεβίου εἶνε διάφορα τῶν ὑπὸ τοῦ Λακταντίου ἀφηγοῦμένων. Διότι ὁ μὲν Εὐσεβίος λέγει ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος α) ἐν ἡμέρᾳ εἶδε, μετὰ τοῦ περὶ αὐτὸν «στρατιωτικοῦ», ἐν τῷ οὐρανῷ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ φέρων ἐπιγραφὴν «τούτῳ νίκα»· β) διαπορῶν ἐπὶ τῷ ὄραματι εἶδε καθ' ὕπνου τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν μετὰ τοῦ ἐμφανισθέντος ἐν τῷ οὐρανῷ σημείου καὶ παραγγέλλοντα αὐτὸν νὰ κατασκευάσῃ ὁμοίαν πρὸς τὸ ἐμφανισθὲν σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ σημαίαν καὶ νὰ μεταχειρίζηται αὐτὴν κατὰ τὰς ἐπιθέσεις κατὰ τῶν ἐχθρῶν γ) κατεσκεύασε τὸ λάβαρον ὑφ' οὗ ἐξεστράτευσεν κατὰ τοῦ Μαξεντίου. Ὁ Λακτάντιος ὁμοῦ σαφέστατα πληροφορεῖ ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος α) κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς τελευταίας καὶ ὀριστικῆς μάχης πρὸς τὸν Μαξεντίον παρηγγέλθη καθ' ὕπνου νὰ εἰκονίσῃ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων τῶν στρα-

τιωτῶν «τὸ οὐράνιον σημεῖον τοῦ Θεοῦ»· β) ἐκπληρῶσας τὴν παραγγελίαν ταύτην ἐξεκόνισεν ἐπὶ τῶν ἀσπίδων τῶν στρατιωτῶν τὸ μονόγραμμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀξιοσημείωτον ἐστὶ κατὰ τὰς ἀφηγήσεις ἀμφοτέρων, τοῦ Εὐσεβίου καὶ τοῦ Λακταντίου, ὁ Κωνσταντῖνος παραγγέλλεται νὰ κατασκευάσῃ πανομοιότυπον τοῦ σημείου τοῦ Σταυροῦ, ἀντὶ τούτου ὁμοῦ ἐξεκονίζει τὸ μονόγραμμα τοῦ Σωτῆρος. Καὶ τοῦτο διότι μέχρι τοῦ ε'. αἰῶνος δὲν παρίστατο ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν ὁ Σταυρὸς ἀπροκαλύπτως, ἀντικαθίστατο δὲ ὑπὸ τοῦ μονογράμματος τοῦ Σωτῆρος. Οὐχ ἦττον εἶνε πρόδηλον ὅτι ὁ Εὐσεβίος καὶ ὁ Λακτάντιος δὲν ἀφηγοῦντο τὸ αὐτὸ γεγονός. Ὁ Εὐσεβίος ἔχει ὑπ' ὄψει δράμα καὶ παραγγελίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον πρὸ τῆς ἐνάρξεως ἐπι τῆς ἐκστρατείας, ὁ Λακτάντιος δ' ἔχει ὑπ' ὄψει ἄλλην καθ' ὕπνου παραγγελίαν κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς μάχης πρὸς τὸν Μαξέντιον. Ὁ Εὐσεβίος διηγείται τὴν συνεπεία τοῦ ὀράματος καὶ τῆς καθ' ὕπνου παραγγελίας κατασκευῆν τοῦ λαβάρου, ἐνῶ ὁ Λακτάντιος τὴν συνεπεία τῆς καθ' ὕπνου παραγγελίας ἐγγραφῆν τοῦ μονογράμματος τοῦ Σωτῆρος ἐπὶ τῶν ἀσπίδων τῶν στρατιωτῶν, κατὰ τὴν κρισιμωτάτην στιγμήν τῆς προσεγγίσεως εἰς τὴν Ρώμην καὶ συγκρούσεως πρὸς τὸν Μαξέντιον. Ἄλλ' ἀμφοτέροι, ὅτε Εὐσεβίος καὶ ὁ Λακτάντιος, συμπληροῦσιν ἀλλήλους. Διότι ὁ μὲν Εὐσεβίος τὴν προσοχὴν αὐτοῦ στρέφω κυρίως εἰς τὸ λάβαρον ἕπερ ἠτύχησεν νὰ ἴδῃ («ὃ δὲ καὶ ἡμᾶς ὀφθαλμοῖς ποτε παραλαβεῖν αὐτὸς βασιλεύς, Θεοῦ καὶ τοῦτο χαρισαμένου, ἤξιωσε») δὲν παραλείπει νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ μονόγραμμα τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅπερ ἐν τῷ ἄνω ἄκρῳ εἶχε τὸ δόρυ τοῦ λαβάρου, «καὶ κατὰ τοῦ κράτους φέρειν εἴωθε καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις ὁ Βασιλεύς». Εἶνε πολὺ φυσικὸν νὰ υποθέσωμεν ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος τὸ μονόγραμμα δὲν ἐπέγραψε μόνον ἐπὶ τῶν ἀσπίδων τῶν στρατιωτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου κράτους κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς τελευταίας πρὸς τὸν Μαξέντιον μάχης. Ὁ Λακτάντιος τὸ τελευταῖον τοῦτο γεγονός ἐχὼν κυρίως ὑπ' ὄψει ὑποδηλοῖ τὸ προηγηθὲν τοῦ Κωνσταντίνου δράμα τοῦ Σταυροῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, διότι μεταχειρίζεται τὴν ἔκφρασιν ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος ἔλαβεν ἐντολήν καθ' ὕπνου ut caelesto signum dei notaret in scutis. Τὸ οὐράνιον σημεῖον τοῦ Θεοῦ εἶνε τὸ ὄραθὲν ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου ἐν τῷ οὐρανῷ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ.

Δὲν δυνάμεθα ὁμοῦ νὰ γνωρίζωμεν ἂν ἡ ὑπὸ τοῦ Λακταντίου ἀναγραφομένη καθ' ὕπνου παραγγελία ἦτο νέα παραγγελία ἢ ὁ Κωνσταντῖνος ἐνήργησεν ἐπὶ τῇ δάσει τῆς πρώτης καθ' ὕπνου παραγγελίας, ἣν ὁ Εὐσεβίος ἀναγράφει. Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει οὐδεμία διαφωνία ὑπάρχει ἐν ταῖς πληροφορίαις τοῦ Εὐσεβίου καὶ Λακταντίου, ἀλλ' ἡ διαφορὰ τῶν ἀφηγήσεων αὐτῶν ἐξηγεῖται οὐ μόνον ἐκ τοῦ ὅτι ἀμφοτέροι κατὰ διάφορον ἔγραψαν χρόνον καὶ ἐκ διαφόρων πηγῶν τὰς πληροφορίας αὐτῶν ἠρύσθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι εἰς δύο διάφορα ἀναφέρονται γεγονότα, ὁ μὲν Εὐσεβίος εἰς τὸ δράμα τοῦ Σταυροῦ καὶ τὴν κατασκευῆν τοῦ λαβάρου ἐν Γαλλίᾳ, ὁ δὲ Λακτάντιος εἰς τὴν ἐγγραφὴν τοῦ μονογράμματος τοῦ Ἰησοῦ Χρι-

1. Περιγραφὴν τοῦ «Λαβάρου» ἴδε παρ' **Εὐσεβίῳ**, Βίος Κωνσταντίνου Α, 31. Ὁ Εὐσεβίος καλεῖ αὐτὸ «σταυροειδὲς σημεῖον». Γράφεται καὶ «λάβαρον» (παρὰ Γρηγορίῳ τῷ Ναζιανζηνῷ, Σωζομένῳ, Νικηφόρῳ Καλλιστῷ) ἢ «λάδουρον» (παρὰ Ἰωάννῃ Χρυσόστομῳ). Φαίνεται ὅτι παράγεται ἐκ τῆς λατ. λέξεως labor, ἀλλὰ κατὰ τὸν B. Schremsler, *Labarum und Steinaxt*, Tübingen 1911, ἡ λέξις «λάβαρον» ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν λυδικὴν «λάβρου»=πέλεκυς. Περὶ τοῦ Κωνσταντινείου λαβάρου πρβλ. **Κ. Καλλιμάχου**, Ὁ χριστιανικὸς Ναὸς καὶ τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ, Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1921, σ. 326 ἔξ.

2. Ed. Sshwartz, *Kaiser Konstantin*, σ. 68.

3. **Εὐσεβίῳ**, Βίος Κωνσταντίνου, Α, 28—32.

στοῦ. Ὁ Εὐσέβιος ἠρύσθη τὰς πληροφορίας παρ' αὐτοῦ τοῦ Κωνσταντίνου, δι' ἃν εἰδικὴν σημασίαν εἶχε τὸ ὄραμα τοῦ σημείου τοῦ Σταυροῦ καὶ τὸ λάβαρον. Ἐκτὸς τοῦ λαβάρου ἦτο δυνατόν νὰ ἐγγραφῆ τὸ μονόγραμμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων τῶν στρατιωτῶν κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς συγκρούσεως πρὸς τὸν Μαξέντιον. Ἡ δὲν ἀνεκοίνωσεν ὁ Αὐτοκράτωρ τὴν δευτερεύουσαν λεπτομέρειαν ταύτην πρὸς τὸν Εὐσέβιον, ἢ οὗτος ἠρκέσθη ἀπλῶς νὰ σημειώσῃ ὅτι ὁ Κωνσταντίνος ἔφερε τὸ μονόγραμμα «κὰν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις κατὰ τοῦ κράτους». Ὁ Λακτάντιος ἠρύσθη τὰς πληροφορίας ἐμμέσως παρὰ τῶν ἀξιωματικῶν πιθανῶς τῶν ἐπανακαμφάντων εἰς τὴν Νικομήδειαν ἐκ τῆς Δύσεως ἢ ἐκ τῶν συμμετασχόντων τῆς ἐκστρατείας τοῦ Κωνσταντίνου στρατιωτῶν, δι' οὓς εἰδικωτέραν σημασίαν ἔσχεν ἡ ἐγγραφή τοῦ μονογράμματος ἐπὶ τῶν ἀσπίδων, γενομένη κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς παρὰ τὴν Μουλδιαν μάχης. Ἄλλως τε, ὡς παρατηρήθη ἡδῆ, ὁ Κωνσταντίνος τὸ εἰς αὐτὸν προσωπικῶς ἀναφερόμενον γεγονός τοῦ δράματος τοῦ Σταυροῦ δὲν κατέστησεν ἀμέσως κοινῶς γνωστὸν εἰς πάντας. Ἡ ἐκφρασις τοῦ Εὐσεβίου, ἀφηγομένου τὰ κατὰ τὴν θέαν τοῦ δράματος, «θάμβος δ' ἐπὶ τῷ θεάματι κρατῆσαι αὐτόν τε καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἅπαν» δὲν σημαίνει ὅτι ὁ στρατὸς ὅλος ἐγένετο θεατῆς τοῦ δράματος. Δὲν ὁμιλεῖ περὶ στρατοῦ ὁ Εὐσέβιος, ἀλλὰ περὶ στρατιωτικοῦ, ὅφ' ὃ ἐννοητέον τοὺς περὶ τὸν Κωνσταντίνον ἀξιωματικούς, τὸ «ἐπιτελεῖον», ὡς λέγομεν σήμερον, ὅπερ εὐρίσκετο σὺν τῷ Κωνσταντίνῳ, «στελλομένῳ ποι πορείαν», προσθέτει ὁ Εὐσέβιος. Μετὰ δὲ τὴν καθ' ὑπνοῦς ἐμφάνεισιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ Κωνσταντίνος «τοῖς φίλοις ἐξηγόρευε τὸ ἀπόρητον»,¹ δηλαδὴ εἰς ἐλαχίστους ἀνεκοίνωσε τὸ συμβάν ὡς ἀπόρητον καὶ ἐξήτησε τὴν ἐξήγησιν αὐτοῦ παρὰ τῶν Χριστιανῶν.

Ἐπακριδῶς λοιπὸν ἐγίνωσκε τὸ γεγονός καὶ κυρίως μόνος ὁ Κωνσταντίνος, εἰς ὀλίγους ἀνακαινίσας αὐτό, κατὰ δὲ τὰ τελευταῖα αὐτοῦ ἔτη ἀνεκοίνωσεν αὐτὸ εἰς τὸν Εὐσέβιον, λέγοντα περὶ τῆς ἐν τῷ οὐρανῷ ἐμφανισθεῖσης θεοσημίας «ἦν τάχα μὲν ἄλλου λέγοντος οὐ βᾶδιον ἦν ἀποδέξασθαι», καὶ ὁμολογούμενης δὲν ἀπεδέχθη αὐτὴν γενικῶς ἐκφρασθεῖς ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ, «αὐτοῦ δὲ τοῦ νικητοῦ Βασιλέως τοῖς τὴν γραφὴν διηγουμένοις ἡμῖν μακροῖς ὕστερον χρόνοις, ἔτε ἡξιώθημεν τῆς αὐτοῦ γνώσεώς τε καὶ ὁμιλίας, ἐξαγγείλαντος ἑρκοῖς τε πιστωσαμένου τὸν λόγον, τίς ἦν ἀμφιβάλλη μὴ οὐχὶ πιστεῦσαι τῷ διηγήματι»;² Ἐπὶ τῇ θάσει λοιπὸν μεταγενεστέρων ἀνακαινώσεων αὐτοῦ τοῦ Κωνσταντίνου ὁ Εὐσέβιος ἀνέγραψεν ἐν τῷ εἰδικῷ συγγράμματι «Βίος Κωνσταντίνου» τὸ διήγημα. Οὐδεὶς δ' ἀπολύτως συντρέχει λόγος νὰ μὴ πιστεῦσωμεν εἰς τὴν ἐνορκίον διαβεβαίωσιν τοῦ Κωνσταντίνου, γενομένην μάλιστα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς αὐτοῦ, πολὺν χρόνον μετὰ τὸν νικηφόρον κατὰ τοῦ Μα-

ξεντίου πόλεμον!

Κατ' ἀρχὰς ὁ πόλεμος διὰ τὸν Κωνσταντίνον ὑπῆρξεν εὐχερής. Ἐν τῇ ἀνω Ἰταλίᾳ ἠττήθησαν τρεῖς στρατιαὶ τοῦ Μαξεντίου. Οὗτος κατέχευε τὴν Ρώμην μετὰ πολυαριθμοῦ καὶ καλῶς συγκεκροτημένου στρατοῦ, δυνάμενος ν' ἀποκρούσῃ νικηφόρως τὸν Κωνσταντίνον. Καίτοι κατέπαυσε τὸν κατὰ τῶν χριστιανῶν διωγμὸν ἐν Ρώμῃ ἐξήτησεν ὡς ἦτο ἀκόλουθον νὰ στηριχθῆ ἐπὶ τοῦ ἐθνισμοῦ, τούτου δ' ἕνεκα ἡ νίκη τοῦ ἐτέρου τῶν ἀντιπάλων ἐμελλε νὰ εἶνε ἡ νίκη τοῦ Χριστιανισμοῦ ἢ τοῦ Ἐθνισμοῦ. Ὁ Μαξέντιος ἔλαβε χρησὸν πιστούμενον καὶ ὑπὸ τῶν διδλίων τῶν Σιβυλλῶν ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ὑπ' αὐτοῦ καταλήψεως τῆς ἀρχῆς (28 Ὀκτωβρίου) θὰ καταστραφῆ ὁ ἐχθρὸς τῶν Ρωμαίων, παρηγγέλθη δὲ νὰ καταλίπῃ τὸν τόπον τῆς τότε κατοικίας αὐτοῦ, ὅθεν τῇ 26 Ὀκτωβρίου μετώκησεν εἰς ἰδιωτικὸν οἶκον. Ἴνα δὲ δικαιλογήσῃ τὸν χρησὸν περὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ ἐχθροῦ τῶν Ρωμαίων, ὅφ' ὃν ἐνόει τὸν Κωνσταντίνον, ὁ Μαξέντιος ὅλος ἀδοκῆτως καὶ παρὰ τὸ πρόηγουμενον ἐπωφελέστατον δι' αὐτὸν στρατηγικὸν σχέδιον τῆς ἀναμονῆς ἐν τῇ Ρώμῃ, ἐξήλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ, διέβη τὸν Τίβεριν παρὰ τὴν Μουλδιαν γέφυραν καὶ χωρήσας πρὸς τὴν ἐρυθρόπετραν (Rubra Saxa) κατὰ τὴν Φλαμηνίαν ὁδὸν ἐστρατοπέδευσε μεταξὺ τοῦ Τιβέριος καὶ τινῶν λόφων κατὰ τοῦ ἐπερχομένου Κωνσταντίνου. Οὗτος ὁμοῦς διὰ ταχίστης ἐφόδου ὑπερφαλαγγίσας τὸν ἐχθρὸν προσήγγισεν εἰς τὴν Μουλδιαν γέφυραν καὶ ἐνέκλεισεν ἐν στενοπορείᾳ τὸν πολυαριθμὸν στρατὸν τοῦ Μαξεντίου μὴ δυνάμενον εὐλόως νὰ κινήθῃ. Ἐκεῖ ὁ Κωνσταντίνος προηγούμενου τοῦ λαβάρου συνεκρότησεν ἀμέσως τῇ 28 Ὀκτωβρίου 312 ὀριστικὴν μάχην ἀναγκάσας τὸν ἐχθρὸν νὰ τραπῆ πρὸς τὸν ποταμὸν ἐν μεγάλῃ συγχύσει, καθ' ἣν ἐνίκησεν αὐτὸν κατὰ κράτος. Ὁ Μαξέντιος ἐπνίγη μετὰ πολλῶν χιλιάδων ἐν τῷ ποταμῷ ἡ νίκη τοῦ Κωνσταντίνου ὑπῆρξε μεγίστη, διότι ὁ ἐχθρὸς ἐντελῶς κατεστράφη.³

Τῇ ἐπαύριον τῆς νίκης εἰσῆλθεν ὁ Κωνσταντίνος ἐν θριάμβῳ εἰς τὴν Ρώμην, ἀκράδαντον ἔχων πεποιθήσιν ὅτι ἐνίκησε τὸν Μαξέντιον διὰ τῆς βοήθειας τοῦ Θεοῦ. Τὴν πεποιθήσιν αὐτοῦ ταύτην ἐκδηλῶν ἔλεγε βραδύτερον ἔτι ὁ Θεός, ὅστις τιμωρεῖ αὐστηρῶς τοὺς παραμελοῦντας τὴν λατρείαν αὐτοῦ καὶ ἀνταμείβει

1. Βραδύτερον ὁ λατίνος Πρεσβύτερος Ρουφίνος ἐν τῇ μεταφράσει τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τοῦ Εὐσεβίου προσέθηκε τὴν εἰδήσιν ὅτι ὁ Κωνσταντίνος εἶδε καθ' ὑπνοῦς ἐν τῷ οὐρανῷ πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ (signum crucis) ἀναδίδον λάμπειν πυρὸς καὶ ἐκπληκτος ἐκ τοῦ δράματος ἤκουσεν Ἀγγέλους λέγοντας αὐτῷ ἑλληνιστὶ Κωνσταντίνε «τούτῳ νίκα» (adstare sibi videt angelos dicentes Constantine tούτῳ νίκα, quod est: in hoc vince) ἐφ' ᾧ πεποιθῶς ἐπὶ τῇ νικῇ κατεσκευάσαστο κατὰ τὴν παρασκευὴν τῶν στρατιωτικῶν σημαῶν τὸ «λάβαρον» ἐν εἰδεί τοῦ Σταυροῦ τοῦ Κυρίου (signum in militia vexilla transformatur ac labarum, quem dicunt, in speciem crucis dominicae exaptat). Ἀνεξαρτήτως ἄλλων λεπτομερειῶν τοῦ Ρουφίνου ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφαίνεται ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἐφέρετο εἰδήσις περὶ δράματος τοῦ σημείου.

2. Εὐσεβίου, Βίος, Κωνσταντίνου, Α, 37—40. O. Seeck, ἐνθ' ἄν. I, 131—134.

1. Brilliantov, ἐνθ' ἄν. σ. 49, 50.

2. Εὐσεβίου, Βίος Κωνσταντίνου, Α, 30.

3. Εὐσεβίου, Βίος Κωνσταντίνου, Α, 28.

τοὺς πιστῶς αὐτὸν ὑπηρετοῦντας, ἔλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς χειρὸς καὶ ὠδήγησεν ἀπὸ τῶν βρετανικῶν θαλασσῶν μέχρι τῶν ἑσχατιῶν τῆς Ἀνατολῆς. Τὴν πεποιθήσιν αὐτοῦ καὶ τὴν πίστιν περὶ τοῦ ὅτι τὸν θρίαμβον ὠφείλει εἰς τὴν θείαν ἀντίληψιν συνεμερίζοντο καὶ οἱ ἔθνικοι καὶ οἱ χριστιανοὶ πάντες. Οὗτοι μὲν παρέβαλλον τὸν Μαξέντιον πρὸς τὸν Φαραῶ, διὰ δυνάμεις ὑπερφυσικῆς κατατροπωθέντα, ἔθνικοι δὲ ῥήτορες πανηγυρισταὶ ἔλεγον ὅτι κατὰ τὰς στιγμὰς τῆς μεγάλης μάχης ἐθεάθησαν ἐν τῷ οὐρανῷ λεγαῖνες, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Κωνσταντίου, ἐπελθοῦσαι εἰς ἐπικουρίαν τοῦ μαχομένου υἱοῦ αὐτοῦ¹. Ἡ Γερουσία τῆς Ρώμης ἡγήρει τῷ 315 εἰς τιμὴν τοῦ Κωνσταντίνου ἄψιδα, ὡς ζοιμένην μέχρι τῆς σήμερον, ἐπιγράφασα ἐπ' αὐτῆς ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ ἐνήργει κατ' ἐμπνευσιν τῆς θεότητος *instinctu divinitatis*, ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος, ὀρθῶς ἐρμηνεύων τὸ συντελεσθὲν θαῦμα, ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τῆς Γερουσίας ἰδρυθέντος ἀνδριάντος αὐτοῦ, ὡς εἶδομεν, ἤδη διέταξε νὰ παραστήσωσιν αὐτὸν κρατοῦντα Σταυρὸν μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «*τούτω τῷ σωτηριῶδει σημεῖω τῷ ἀληθινῷ ἐλέγχῳ τῆς ἀνδρείας τὴν πόλιν ὑμῶν ἀπὸ ζυγοῦ τοῦ τυράννου διασωθεῖσαν ἠλευθέρωσα*»². Οὐχὶ δὲ μόνον ἐπὶ τοῦ λαβάρου καὶ ἐπὶ τοῦ κράτους καὶ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ νομισμάτων ἐχάραξε τὸ μονόγραμμα τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Πάντα ταῦτα μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος, μέχρι τῆς πρὸς τὸν Μαξέντιον συγκρούσεως ὦν ἔθνικός, αἴφνης παρουσιάσθη ὡς χριστιανός. Τὸ δ' ἐπιστημονικὸν συμπέρασμα τῆς κριτικῆς ἀνακρίσεως τοῦ ζητήματος θὰ περιστρέφεται πάντοτε περὶ τὴν ῥῆσιν τοῦ Κωνσταντίνου πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους ὅτι τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐπετελέσθη «*ἐξ ἐπινοίας Θεοῦ*»³. Διότι, ὡς εἶπεν ἄρχαιος Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, «*κατὰ τὰ μεγάλα γεγονότα μεγάλα συνέβησαν σημεῖα*», τηλικαύτη δὲ κοσμοϊστορικὴ μεταβολή, ἥτις διὰ τοῦ Κωνσταντίνου ἐπετελέσθη, δὲν εἶνε τυχαία, οὐδ' εἶνε ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας παίγνιον τυχαίας ἐπινοήσεως. Ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ ἰδρυτὴς αὐτῆς, ὡς προήγγειλε, πάντοτε αὐτὴν ἡχερανώγησε καὶ θελήσας νὰ παράσχη τὴν πανσθενῆ αὐτοῦ βούλησιν, κατὰ τὴν κρισιματικὴν ἐκείνην στιγμὴν ἔδειξεν εἰς τὸν πρῶτον χριστιανὸν ἡγεμόνα τὸν Σταυρὸν ἐν τῷ οὐρανῷ, δι' οὗ ἡδύνατο νὰ πεισθῇ ὅτι μόνον διὰ τῆς δυνάμεις αὐτοῦ ἡδύνατο νὰ θριαμβεύσῃ. Τὸ ὄραμα δὲν ἐνόησεν ὁ Κωνσταντῖνος εἰμὴ δι' ἀποκαλύψεως, καὶ πιστεύσας ἔκτοτε προσῆλθεν εἰς τὸν Χριστιανισμόν.

Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι ἐγένετο ἀμέσως τέ-

1. Panegyrici IX, 2, X, 11.

2. *Εὐσεβίου*, Βίος Κωνσταντίνου Α, 40. Ὁ *Εὐσεβίος*, Βίος Κωνσταντίνου, Γ, 2 προσέθηκεν ὅτι ἔκτοτε ὁ Κωνσταντῖνος ἀνόμαζεν ἑαυτὸν Χριστιανόν, ἐποιεῖτο τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐσεμνύετο «*Ταίγάρ τοι τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ σὺν παρρησίᾳ προσέδωκον εἰς πάντας διατέλει, μὴ ἐγκαλυπτόμενος τὴν σωτήριον ἐπιγραφὴν σεμνολογούμενος δ' ἐπὶ τῷ πράγματι φανερόν ἑαυτὸν καθίστη, νῦν μὲν τὸ πρόσωπον τῷ σωτηριῶ κατασφραγίζόμενος σημεῖω, νῦν δ' ἐναθρινόμενος τῷ νικητικῷ τροπαίῳ*».

3. *Κωνσταντίνου Βασιλέως* Λόγος ὃν ἔγραψε «*Τῷ τῶν ἁγίων συλλόγῳ*» κεφ. 26 Πατρ. Migne 20,1313.

λειος Χριστιανός, ἐφαρμοζὼν ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ τὴν ἰδεώδη ἠθικὴν τῆς νέας θρησκείας. Τοῦτο, ὡς παρερῆθη ἤδη, μόνον παρὰ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἡδυνάμεθα ν' ἀναμένωμεν, οὐχὶ δὲ παρὰ πολιτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ ἀνδρός, ὅστις ἐξηκολούθησεν ἔχων τὸ ἀξίωμα τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ ἐπομένως ἀναγκαζόμενος πολλάκις νὰ καταδικάζῃ εἰς θάνατον τοὺς ὑπευθύνους. Οὕτω δέ, ὡς εἶδομεν, κατεδίκασεν εἰς θάνατον τὸν ἀποπειραθέντα νὰ δολοφονήσῃ αὐτὸν πενθερόν του Μαξιμιανόν, τὸν ἐπαναστατήσαντα κατ' αὐτοῦ σύζυγον τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Κωνσταντίας Βασισιανόν, τὸν ἐπίσης συγγενῆ αὐτοῦ Λικίνιον ἔνεκα τοῦ αὐτοῦ λόγου, τὸν ἴδιον αὐτοῦ υἱὸν Κρίσπον, εἴτε ὡς συνωμότην εἴτε ὡς ἀθεμίτου ἔχοντα σχέσεις μετὰ τῆς Φαύστας, καὶ αὐτὴν τέλος τὴν Φαύσταν¹. Τὰ λυπηρὰ ταῦτα ἐπεισόδια, ὅμοια ἢ καὶ χειρότερα τῶν ὁποίων ἡδύνατό τις νὰ εὑρῇ ἐν τῇ ἱστορίᾳ χριστιανικωτάτων ἡγεμόνων τῶν μετὰ τὸν Κωνσταντῖνον χρόνων, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ἐπιχειρήματα τῆς γνώμης περὶ τοῦ ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος δὲν ἦτο Χριστιανός κατὰ βάθος, ἀλλὰ μόνον κατ' ἐπίφασιν.

Μακρὰ σειρά γεγονότων μετὰ τὸν θρίαμβον αὐτοῦ κατὰ Μαξεντίου, πρὸς τοὺς ἀνωτέρω εἰρημένους, καθιστῶσα ἀναντίρρητον τὸ γεγονός τῆς αἰφνιδίας ἐπιστροφῆς τοῦ Κωνσταντίνου εἰς τὸν Χριστιανισμόν, εἶτι μᾶλλον σαφεστέραν παριστᾷ τὴν νέαν αὐτοῦ θρησκευτικὴν κατάστασιν.

(Συνεχίζεται)

1. E. Gerland ἐνθ' ἄν. σ. 31.77—78.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑΙ

¹Ρωμ. 12, 6-14.

Διὰ μακρῶν ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ αὐτοῦ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐξέστηκε τὴν θεόπνευστον αὐτοῦ θεωρίαν περὶ τῆς διὰ πίστεως εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν δικαιοσύνης τοῦ ἀνθρώπου. Διέγραψεν οὕτω τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας διὰ πάντα ἐπιζητοῦντα αὐτήν. Ἀλλά, κατὰ τὴν διδακτικὴν αὐτοῦ μέθοδον καὶ συνήθειαν, μετὰ τὴν θεωρητικὴν διδασκαλίαν ἔρχεται εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἐφαρμογῶν εἰς τὸν βίον, ἄνευ τῶν ὁποίων ἡ θεωρία ἀποβαίνει στεῖρα, ἄγονος, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἄχρηστος. Ἐμφοροῦμενος ὁ Ἀπόστολος ὑπὸ τῆς ἐνδομύχου πεποιθήσεως ὅτι ἡ πίστις πρέπει νὰ ἀκτινοβολῆται ἐν τῇ ζωῇ τοῦ πιστεύοντος, παρέχει ὡς τινα ἠθικὰ ἀξιώματα κανόνας βίου διὰ τῶν ὁποίων μαρτυρεῖται ἐμπειρικῶς καὶ ἐλέγχεται ἡ πίστις τοῦ ἔργῳ καὶ λόγῳ μαθητοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Μικράν, ἀλλὰ τόσον εὐδὴ καὶ τόσον ποικίλην δέσμη ἀνθέων τοῦ χριστιανοπροεποῦς ἠθικοῦ βίου, παρουσιάζει εἰς ἡμᾶς ἡ ὑπὸ μελέτην περιοχὴ.

Πῶς πρέπει νὰ φέρωμεν οἱ χριστιανοὶ εἰς τὰς ἀμοιβαίας σχέσεις των; Θεμελιώδεις ἀρχαὶ τοῦ χριστιανικοῦ βίου ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τούτου εἶναι: ἡ ταπεινοφροσύνη ἀφ' ἐνός, ἡ ἀγάπη ἐξ ἄλλου. Εἰς τὰς δύο ταύτας ἀρχὰς στηρίζει τὰς πατριὰς αὐτοῦ συστάσεις ὁ μακάριος Παῦλος. Εἶναι γεγονός ὅτι μεταξὺ τῶν χριστιανῶν παρατηρεῖται διάφορα χαρισμάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ θὰ ἡδύνατό τις προχειρῶς σκεπτό-

μενος νὰ ἐκλάβῃ τὸ γεγονός τοῦτο ὡς μὴ εὐνοοῦν τὴν ἠθικὴν ἀρχὴν τῆς ταπεινοφροσύνης, ἀλλ' ἀκριβῶς προλαβὼν ὁ Ἀπόστολος εἶπεν ὅτι ἡ ποιικιλία καὶ ἡ διαφορὰ τῶν χαρισμάτων εἶναι ἔργον αὐτῆς ταύτης τῆς ἀπάτου σοφίας καὶ χάριτος τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἔδωκεν εἰς ἕκαστον κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ ὀφείλει αὕτη νὰ συγκρατῇ πάντας τοὺς χριστιανοὺς διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης, ἐν ἐπιγνώσει ὅτι ὅλοι οἱ χριστιανοὶ «ἐν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθ' εἰς ἀλλήλων μέλη», μὴ δυνάμενοι ἐπομένως ὅλοι νὰ ἔχωμεν τὸ αὐτὸ χάρισμα. (Ῥωμ. 12,3-5). Ἐκαστος, ποιούμενος χρῆσιν ἐν τῇ σφαιρᾷ τῆς ἀρμοδιότητός του τοῦ χαρίσματος αὐτοῦ, ἐξυπηρετεῖ τὸ ἐν Σῶμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃ ἐστὶ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἐπομένως οὐδεὶς πρέπει νὰ θεωρῇ τὸ χάρισμα αὐτοῦ ταπεινότερον ἄλλου ἢ ἄλλος ἀνώτερον τοῦ χαρίσματος τοῦ ἄλλου καὶ νὰ δοξομανῇ εἰς παρεισαγωγὴν διακρίσεων δόρων αὐτοῦ τούτου τοῦ Θεοῦ ἐπὶ βλάβῃ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀισθάνεσαι εἰς τὰ σιτήθη σου τὴν δύναμιν ἐκείνην καὶ τὴν θέρημν νὰ διδάσκῃς τὸν θεῖον λόγον, νὰ ἐκθέτῃς τὰς ἀληθείας τῆς πίστεως μετὰ πειστικότητος καὶ σαφηνείας; Πράττε τούτο· εἶναι τὸ «χάρισμα σου»· ἀλλὰ πρόσεχε νὰ μὴ ἐξέλθῃς ἐκ τῶν ὄρων τῆς ὀρθῆς πίστεως, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἔπαθον οὐκ ὀλίγοι, καταντήσαντες αἰρετικοί. Σκέψεις ἀντίθετοι πρὸς τὴν πίστιν ὡς ἔχει δογματισεῖ αὐτὴν ἡ Ἐκκλησία καὶ ἀνάμειξις αὐτῶν εἰς τὸ κήρυγμα, ἐκ φιλαντίας ἢ δοξομανίας προσωπικοὶ καθαρῶς λογισμοί, ξένου πρὸς τὸν Ἰησοῦν «καὶ τοῦτον Ἐσταυρωμένον», ἀποφαίνουσι διαστρέβλωσιν τοῦ «χαρίσματος τῆς προφητείας», ὡς ἀποκαλεῖ τὸ χάρισμα τούτο ὁ Ἀπόστολος. Ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία ὀφείλει νὰ εὐρίσκηται ἐν ἀπολύτῳ ἀρμονίᾳ πρὸς τὴν ἐξ ἀποκαλύψεως διδαχὴν ὡς ἡ Ὄρθόδοξος Ἐκκλησία διερμηνεύει καὶ διακρατῇ αὐτήν. Τοῦτο ἐστὶ τὸ «κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως» διδάσκειν, κατὰ τὸν Παῦλον. Ἐχει τις τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἰκανότητα τοῦ ἐκτελεῖν λειτουργήματα ἐπωφελεῖ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν; Ἄς ἀσκήσῃ αὐτὰ καλῶς. Ὁ λαβὼν τὸ εἰδικὸν χάρισμα τοῦ διδάσκειν καρποφόρος, ἀς ἀφοσιούται εἰς αὐτό, μὴ ἐποφθαλιμῶν ἄλλο δῆθεν ἀνώτερον· ὁ ἔχων τὸ χάρισμα νὰ κινή τὸν ἄλλον εἰς τὴν ἀρετὴν διὰ τῶν θερμῶν καὶ εὐγλώττων λόγων αὐτοῦ, ἀς μὴ ζηλεύῃ ἄλλο δῆθεν πολυτιμότερον χάρισμα· «ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐκεῖ καὶ μένω». Εἶναι κανὼν οὗτος, τοῦ ὁποίου ἡ ἐφαρμογὴ ἐξυπηρετεῖ θαυμάσιον ὅσον τὸ συμφέρον τοῦ τε αὐτοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἡ βᾶσις τῆς ταπεινοφροσύνης. Ὡς πρὸς τὴν ἀμοιβαίαν ἀγάπην τῶν χριστιανῶν, αὕτη πρέπει νὰ ἐκδηλοῦται καθ' ὅλας τὰς ἐκφάνσεις τοῦ κοινωνικοῦ βίου: ζῆλος εἰς τὸ καθήκον, ἀγαθοεργία, ἀμοιβαία φιλοστοργία, ἀμοιβαία τιμὴ, φιλεργία, ἐλπίς, ὑπομονὴ ἐν τῇ θλίψει, ἀφοσίωσις εἰς τὴν προσευχὴν, ἰδιαίτατα τὴν δημοσίαν, φιλοξενία, ἀποτελοῦσι τὰ νήματα, δι' ὧν υφαίνεται ὁ χριστιανοπρεπὴς κοινωνικὸς βίος. Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις, προσθέτει ὁ μακάριος Παῦλος χριστομιμῆτος: «Ἐὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρασθε».

Κ.

Ῥωμ. 15, 1—7

Ἄνὰ πᾶσαν ὥραν καὶ στιγμήν, τόσον ὁ ἴδιος ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅσον καὶ οἱ ἅγιοι αὐτοῦ Ἀπόστολοι εἶχον εἰς τὰ στόματα, ἢ τὴν γραφίδα αὐτῶν οἱ γράφαντες, τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. Τί σημαίνει τοῦτο; Τί ἄλλο παρὰ αὐτὸ τὸ ὅποιον ὁ μακάριος Ἀπόστολος Παῦλος πορατηρεῖ ὅτι «ὄσα προεγράφη» ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ «εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη»; Ἡ ἀλήθεια εἶναι κεραναβόλος ἐναντίον ἐκείνων, οἱ ὅποιοι καὶ σήμερον ἀκόμη ἀφαιροῦσιν ἐν ταῖς σκέψεσι καὶ ἐνεργείαις αὐτῶν τὸ κῆρος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τόσον, ὥστε νὰ φθάνωσι μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι περὶ τὴν εἰς τοὺς χριστιανοὺς ἡ διδασκαλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Τόσον τὸ παράδειγμα τοῦ θεοῦ διδασκάλου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅσον καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κατοχυροῖ διὰ τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ὀλέκῃρος κέκτηται ἀξίαν σταθερὰν καὶ ἀμετάπτωτον διὰ τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν μόρφωσιν καὶ ἀγωγὴν τῶν χριστιανῶν.

Ἐκτὸς τῆς ἄλλης πολλαπλῆς αὐτῆς ἀξίας ὁ Ἀπόστολος εὐρίσκει ὅτι ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, καὶ γραφαί, εἶναι διὰ τὸν διαπλέοντα τοῦ βίου τούτου τὸ πολυκύμαντον πέλαγος χριστιανὸν πηγὴ ὑπομονῆς καὶ παρηγορίας ἐν μέσῳ τῶν ἀγῶνων, τῶν μόχθων, καὶ ἀντιξιοτήτων τῆς ζωῆς. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη εἶναι κατάμεστος ὄχι μόνον διδασκαλιῶν περὶ ὑπομονῆς καὶ παρηγορίας, ἀλλὰ καὶ ζωντανῶν παραδειγμάτων τῶν ἀρετῶν τούτων. Ἐγκλείει λοιπὸν ἐν ἑαυτῇ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη πλοῦτον δυνάμειος ἰκανῆς νὰ διεγείρῃ πρὸς ὑπομονὴν τὸν μελετητὴν αὐτῆς καὶ νὰ προσπορίσῃ εἰς αὐτὸν ἀνεκτιμήτους παρηγορίας ἐν τῷ ἐπιμόχθῳ τοῦ παρόντος βίου σταδίῳ. Ἡ ἀδιαφορία ἄρα πρὸς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην συνεπάγεται τὴν στέρησιν τοιούτων ἱερῶν αἰσθημάτων, καὶ κατ' ἀκολουθίαν κλονίζει ἐκ βᾶθρων τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἐλπίδος, ἣτις δέον νὰ ἀποτελῇ χαρακτηριστικὴν ἰδιότητα τοῦ χριστιανοῦ. Τὰ βαρυσήμαντα ταῦτα περιλαμβάνονται εἰς ὅσα ὁ Ἀπόστολος γράφει πρὸς τοὺς Ῥωμαίους λέγων «ὄσα προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν».

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ ἀπόψεως τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τῶν μελῶν αὐτῆς. Ἐν τοῖς κόλποις τῆς Ἐκκλησίας λοιπὸν ὑπάρχουσι, καθ' ἃ πορατηρεῖ οὗτος, «δυνατοὶ» περὶ τὴν πίστιν καὶ «ἀδύνατοι». Ἄλλων ἢ θρησκευτικῆ συνείδησις εἶναι στενὴ καὶ περιδεῆς, ἄλλων καλῶς συγκεροτημένη καὶ ἀριεῖα. Ὅποια πρέπει νὰ εἶναι ἡ συμπεριφορὰ καὶ ὁ τρόπος τῆς ζωῆς τῶν «δυνατῶν τῇ πίστει» ἐπὶ τῇ προσέψει τοῦ δεδομένου τῆς ὑπάρξεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ μελῶν «ἀδυνατῶν» κατὰ τὴν πίστιν; Ἀπάντησιν δίδει τὸ παράδειγμα αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ, παράδειγμα τοῦ ὁποίου εὐρίσκομεν τὸν τύπον ἐν αὐτῇ τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, ἣτις εἰς τὸν Χριστὸν ἀποβλέπει λέγουσα «οἱ ὄνειδιμοὶ τῶν ὄνειδιζόντων σε ἐπέπε-

σον ἐπ' ἐμέ». Ἀναπολῶν δὲ ὁ Ἀπόστολος τὸν βίον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ παρατηρεῖ, πόσον δι' αὐτοῦ ὁ Κύριος ἐπραγματοποίησε τὸ ὑπὸ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης περὶ αὐτοῦ εἰρημένον. Οὐδέποτε διὰ πάσης πράξεως καὶ ἐνεργείας αὐτοῦ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπέβλεψε νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸ «ἐγὼ» αὐτοῦ. Οὐδέποτε ἀπέβλεπεν «εἰς τὸν ἑαυτὸν του». Ἀπ' ἐναντίας· ὁ ὅλος βίος αὐτοῦ εἶναι συνεχῆς ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον, ἀγὼν καὶ πάλη κατὰ τῆς ἁμαρτίας, πρὸς ὠφέλειαν τοῦ ἀνθρώπου, τῆς κοινωνίας, τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ μάλιστα, ἐνῶ ἐγίγνετο ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ κοσμοσωτηρίου τούτου ἔργου του στόχος πάσης προσβολῆς καὶ παντὸς ὀνειδισμοῦ. Ζῶν καὶ θρῶν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς «οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσε», τονίζει ὁ ἄγιος Ἀπόστολος. Ἀλλὰ βαστάζων «τοὺς ὀνειδισμοὺς τῶν ὀνειδιζόντων αὐτὸν» ὡς «ἀσθενήματα ἀδυνάτων» ἐπετελεῖ πάσων τὸ φιλόανθρωπον αὐτοῦ ἔργον, ὑπομένων, ἀνεχόμενος. Τὸ παράδειγμα τοῦτο, τὸ καὶ ἀπὸ τῆς Παλαιᾶς προδιαγεγραμμένον καὶ ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ διὰ τοῦ Σωτήρος πραγματοποιούμενον, εἶναι ἠθικὸν ἰδεῶδες κοινωνικοῦ βίου διὰ τὸν χριστιανόν. Ἠθικαὶ ἀλήθειαι ἀπερίφραστοι καὶ κατηγορηματικά: «Ὁφείλομεν» λέγει ὁ Ἀπόστολος, «ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν», μίαν «ἐκαστος ἡμῶν τῷ πλησίον ἠρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν», δευτέρα. Τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν ἐν τῷ βίῳ θὰ εἶναι ἀποτελεσματικὰ σπουδαίωτον «τὸ ὁμοθυμαδὸν ἐν ἐνὶ στόματι δοξάζειν τὸν Θεόν». Εἰς σκοπέμεις λοιπὸν βαθυτάτας πρέπει νὰ κινή πάντας ἡμᾶς τὸ παράγγελμα τοῦ Ἀποστόλου «προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους».

Κ.

ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΕΓΓΡΑΦΟΝ

ΠΕΡΙ ΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΘΕΟΛΟΓΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ

Ἄριθ. Πρωτ. 53.513 Ἐν Ἀθήναις τῇ 23 Ἰουλίου 1937

Πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Λαβόντες γνώσιν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1924 ἐν ἔτ. ὑμετέρου ἐγγράφου, ἔχουσαν τὴν τιμὴν ν' ἀνακοινώσωμεν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι δὲν εἶνε ἀκριβὴς ἡ πληροφορία, ἣν ἐλάβετε, ὅτι τὸ προσωπικὸν τῶν ἀστικῶν Σχολείων ἀποτελεῖται ἐκ δύο φιλολόγων, μὴ ἐπιτροπευμένου τοῦ διορισμοῦ Θεολόγου. Συμφώνως πρὸς τὸν δημοσιευμένον ὑπ' ἀριθ. 770 Νόμον, τὸ προσωπικὸν τῶν ἀστικῶν Σχολείων ἀποτελεῖται ἐκ δύο φιλολόγων καθηγητῶν, «ἐξ ὧν ὁ εἷς δύναται νὰ εἶνε θεολόγος». Δεδομένου δὲ ὅτι νῦν διατελοῦν ἐν ὑπηρεσίᾳ ἐν τοῖς καταργουμένοις ἡμιγυμνασίοις πλείστοι θεολόγοι, ἀσφαλῶς ἐν τοῖς ἀστικοῖς σχολείοις θὰ τοποθετηθοῦν, ἀντὶ τοῦ ἐξέρου τῶν φιλολόγων, καθηγηταὶ τῶν θρησκευτικῶν. Τὴν τοποθέτησιν εἰδικοῦ θεολόγου εἰς τὰ ἀστικά σχολεῖα, λόγῳ τῶν ὀλίγων ὄρων, τὰς ὁποίας θὰ διδάσκη κατὰ τὸ πρόγραμμα, δὲν ἐπιτρέπει δυστυχῶς ἡ οικονομικὴ ἄντοχὴ τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ. Ἀλλωστὶ δὲν διαφεύγει τὴν προσοχὴν τῆς Ἱεράς Συνόδου, ὅτι τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα καλλιεργεῖται παρὰ τοῖς μαθηταῖς οὐχ

ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τοῦ θεολόγου, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν καθηγητῶν τῶν λοιπῶν μαθημάτων. Ἄν ἐν τῷ παρελθόντι συνέβαινε τοιοῦτό τι, δυνάμεθα νὰ παράσχωμεν τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι νῦν δὲν θὰ ἐπιτρέψωμεν νὰ ἐπαναληφθῇ.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Κ. ΓΕΩΡΓΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΑΡΓΙΑΣ

Ἄριθ. Πρωτ. 32.519

Ἀθήναι τῇ 5 Ἰουλίου 1937

Πρὸς τοὺς κ. κ. Γενικοὺς Διοικητὰς καὶ Νομάρχας τοῦ Κράτους. Ἀρχηγεῖον Β. Χωροφυλακῆς, Διευθύνσεις Ἀστυνομίας Πόλεων, Διοικήσεις Χωροφυλακῆς, Ἐπιθεωρητῆς καὶ Ἐπόπτας Ἐργασίας.

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 11252 ἀπὸ 13 Μαρτίου 1937 ἡμιστέρας ἀποφάσεως, ἐκδοθείσης κατόπιν ἐγγράφου εὐχῆς τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἑλλάδος καὶ συμφώνου γνωματεύσεως τοῦ Ὑφυπουργείου Δημοσίας Ἀσφαλείας, ὁρίσθη, ὅπως, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς τόνωσης τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος τοῦ λαοῦ καὶ ἵνα μὴ ὁ κόσμος συγχάζῃ εἰς τὰ καφανεῖα καὶ ζαχαροπλαστεῖα ἀπέχων τῆς ἐκπληρώσεως τῶν χριστιανικῶν αὐτοῦ καθηκόντων, τὰ κέντρα ἐν γένει κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ ἄλλας ἑορτασίμους ἡμέρας μὴ ἀνοίγωσι πρὸ τῆς 9.30 τὸ θέρος καὶ τὸν χειμῶνα.

Λόγῳ ὅμως δυσχερειῶν, αἵτινες ἐνεφανίσθησαν κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ὡς ἄνω ἀποφάσεως καὶ κατόπιν ὑποβληθειῶν ἡμῖν πλειόνων ἀναφορῶν ἀρχῶν, αἰτουσῶν διευκρινίσεις ἢ τροποποιήσεις τῆς ἀποφάσεως ταύτης, τροποποιοῦντες τὴν ἐν λόγῳ ἀπόφασιν, ὁρίζομεν τὰ ἑξῆς, ἅτινα καὶ περιελήφθησαν εἰς τὸ ὑπὸ κατάρτισιν ἐπὶ τοῦ θέματος Διάταγμα, ὅπως θὰ δημοσιευθῇ προσεχῶς.

1) Τὰ καφανεῖα, ζαχαροπλαστεῖα, ζυθοπωλεῖα, τὰ μικρὰ γαλακτοπωλεῖα καὶ Κέντρα ἐν γένει θὰ ἀνοίγωσι τὸ θέρος ἀπὸ τῆς 9ης πρωϊνῆς καὶ τὸν χειμῶνα ἀπὸ τῆς 9.30 πρωϊνῆς.

2) Ἐξαιροῦνται μὴ ὑπαγόμενα εἰς τοὺς περιορισμοὺς τῆς παρούσης τὰ Ζαχαροπλαστεῖα, Καφανεῖα καὶ Ζυθοπωλεῖα τῶν ἐξοχικῶν κέντρων, τὰ πρὸ τῆς ἀποβάθρας λιμένος Καφανεῖα καὶ Ζυθοπωλεῖα καὶ τὰ κλιβεῖα καὶ Καφανεῖα τῶν Σιδηροδρομικῶν σταθμῶν καὶ τῶν σταθμῶν αὐτοκινήτων, ἐκτελοῦντων τὴν ταχυτὴν συγκοινωνίαν πόλεων ἀποστάσεως πλέον τῶν 25 χιλιομέτρων, ἐφ' ὅσον λαμβάνουν χώραν ἀναχωρήσεις κατὰ πρωϊνὰς ὥρας τῆς Κυριακῆς ἢ τῶν ἑορτῶν.

3) Εἰς ὕψος πόλεις ἢ χωρία ἢ Θεία Λειτουργία περατοῦται πρὸ τῆς ἀνωτέρας ὥρας δύναται δι' ἀποφάσεως τῶν οἰκιστῶν Νομαρχῶν, ἀνακοινουμένης καὶ ἡμῖν, νὰ ὁρισθῇ τὸ ἄνοιγμα τῶν κέντρων καὶ ἐνωρίτερον, μετὰ γνωμάτευσιν τῆς οἰκείας ἀστυνομικῆς ἀρχῆς, συνοδευομένην καὶ ὑπὸ συμφώνου ἐγγράφου τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου, Ἐπισκόπου καὶ ἄλλης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς.

4) Ἡ παροῦσα δὲν ἐφαρμόζεται εἰς ἃ μέρη κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ ἄλλας ἑορτὰς τελεῖται ἐμποροπανηγυρὶς ἢ ἀγορὰ καὶ παραμένουσιν ἀνοικτὰ τὰ Καταστήματα.

5) Ἐξαιροῦνται ὁμοίως, μὴ ὑπαγόμενα εἰς τὴν ἀνωτέρω ἀπαγόρευσιν, αἱ Λουτροπόλεις καὶ οἱ τόποι θερινῆς διαμονῆς, οἱ ἀνεγνωρισμένοι ὡς τοιοῦτοι δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑφυπουργείου Τύπου καὶ Τουρισμοῦ.

Κατ' ἀκολουθίαν παρακαλοῦμεν, ὅπως κοινοποιήσῃτε τὴν ποροῦσαν εἰς πάσας τὰς ὑφ' ὑμᾶς ἀρχὰς σὺν τῇ ἐντολῇ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς.

Ο ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΑΡ. ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΣ

Η ΦΙΛΙΑ ΓΕΝΙΚΩΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΕΓΑΝ ΦΩΤΙΟΝ

ΥΠΟ
ΚΩΝΣΤ. Γ. ΜΠΟΝΗ [3]

2. Ἡ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων λαῶν καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀποδιδόμενη σημασία εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς φιλίας.

α. Ἑλληνας.

Ἀξιόλογον περὶ φιλίας ὕλικὸν εὐρίσκει τις παρὰ τοῖς φιλοσόφοις καὶ ποιηταῖς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Οὗτοι μετ' ἰδιαιτέρας χάριτος ἀπετύπωσαν τὰς περὶ φιλίας γνώμας τῶν καὶ μετ' ἐξαιρετικῆς θαθύτητος ἀνέπτυξαν τὴν ἀξιολογίαν ταύτης. Σχεδὸν κατὰ πάσας τὰς ἐποχὰς τῆς πρὸ χριστιανικῆς ἐποχῆς ἡ φιλία ἐγένετο παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ἀντικείμενον ἐγγυτέρας ψυχολογικῆς παρατηρήσεως καὶ ἐρεῦνης. Ἀλλὰ τὴν βαθεῖαν περὶ αὐτῆς ψυχολογικὴν ἀνάλυσιν ἐποίησατο τὸ πρῶτον ὁ Ἀριστοτέλης, ὅστις ἀπιέρωσε δύο δλόκληρα βιβλία εἰς φιλοσοφικὴν ἐρευναν τοῦ σπουδαιότητου τούτου δεσμοῦ ἐν τοῖς ἠθικοῖς Νικομαχεῖαις του. Πρῶτος ὅμως πάντων ἐπ' αὐτοῦ ἐφιλοσόφησεν ὁ Πυθαγόρας καὶ ἡ τούτου σχολή. Κατὰ τοὺς Πυθαγορείους ἡ φιλία εἶναι ἐκδήλωσις καὶ πραγματοποιήσις τῆς τελείας τοῦ ἀνθρώπου ζωῆς.

Ὁ Ξενοφῶν ἐπίσης ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι του ἱστορεῖ τινα περὶ τῶν περὶ φιλίας ἀπόψεων τοῦ Σωκράτους¹. Θεμελιῶδες δόγμα τῆς σωκρατικῆς φιλοσοφίας ἦτο ὅτι ἡ ἀληθὴς φιλία ὡς βάσιν καὶ ἀναγκαίαν προϋπόθεσιν ἔχει τὴν ἀρετὴν. Τίνα τὰ ἠθικὰ ἐμπόδια κατὰ τὸν Σωκράτην, τὰ παρακωλύοντα εἰς διατήρησιν τοῦ δεσμοῦ τῆς φιλίας, ἐκθέτει ὁ Ξενοφῶν ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι του II, 6. Ῥητῶς δ' ἀναφέρεται ἐκεῖ ἡ σωκρατικὴ γνώμη ὅτι μόνον ὁ ἐνάρετος εὐνᾶται ν' ἀποδῇ φίλος ἀληθὴς καὶ ὅτι μεταξὺ ἐναρέτων καὶ ἠθικῶς ὁμοίων εἶναι δυνατὸν ἐσυναφθεῖς φιλικὸς δεσμὸς νὰ παραμείνῃ εἰς τὸ διηγετικὸς ἀδιατάρακτος. Κακοὶ ἄνθρωποι εἶναι ἀνίκανοι εἰς

δημιουργίαν φιλικοῦ δεσμοῦ. Ἡ παρ' αὐτοῖς διατήρησις τῆς φιλίας εἶναι ἀδύνατος ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῆς ἠθικῆς τῶν ὑποστάσεως. Ἡ ἠθικὴ τῶν κατωτέρω τῶν θὰ ὀδηγήσῃ τούτους ἐξάπαντος εἰς ἔχθραν (§ 19).

Ὁ Πλάτων ἐκφέρει ἐπίσης τὴν γνώμην του περὶ τοῦ ζητήματος τούτου κυρίως ἐν τῷ περὶ Λυσίου ἔργῳ του

Ἄλλ' ὁ συστηματικῶς, εὐρύτερον καὶ θαθύτερον ἐρευνήσας τὸ ἡμέτερον περὶ φιλίας ἀντικείμενον καθ' ἑαυτὸ καὶ κατὰ τὰς ψυχολογικὰς του ἐκφάνσεις, εἶναι ὁ μέγας ἐκ Σαγαείρων φιλόσοφος Ἀριστοτέλης. Περὶ τῶν περὶ φιλίας γνώμων του διελάδομεν ἐν ὀλίγοις ἀνωτέρω. Θὰ ἠδυνάμεθα νῦν νὰ προσθέσωμεν ἔτι τινα, εὐρύτερον πῶς διασαφηνίζοντα τὸ θέμα μας. Ἡ ὄλη περὶ τῆς οὐσίας τῆς φιλίας ἐκθεσις παρ' Ἀριστοτέλη βασίζεται ἐπὶ τῆς προϋποθέσεως ὅτι μεταξὺ φίλων ὑπάρχει «ὁμοιότης»¹. Ἐξ ἀρχῆς θέτει τὸ ἐρώτημα, ἀν ὁμοιότης ἢ διαφορὰ χαρακτηριστικῶν ἐνώνει τοὺς φίλους καὶ ἀναφέρει ἀντιθέτους ἐπ' αὐτοῦ ἀντιλήψεις. «Ὅτι δηλαδὴ, καθ' ἐν χρόνον οἱ μὲν θεωροῦσι τὴν ψυχικὴν καὶ ἠθικὴν τῶν φίλων ὁμοιότητα ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν τῆς συνάψεως καὶ διατηρήσεως τοῦ φιλικοῦ δεσμοῦ, ἕτεροι εἶναι τῆς γνώμης οἱ ἐκ τούτου ἀκριβῶς προέρχεται ἡ ἀρίστη ἀρμονία. Εἰ καὶ δὲν εἰσέρχεται εἰς λεπτομερεστέραν ἀνάλυσιν τῶν ἐκατέρωθεν ἀπόψεων, ἐκ τῶν ἐν συνεχείᾳ ὑπ' αὐτοῦ ἐκτιθεμένων ἐκφαίνεται ἡ ἀρχή, ἐξ ἧς ἐκκινεῖ καὶ ἡ προϋπόθεσις, ἣν θέτει εἰς σύναψιν καὶ διατήρησιν τοῦ τῆς φιλίας δεσμοῦ. Αὕτη εἶναι ἡ «ἰσότης»². Κατ' αὐτὸν μόνον ἐξωτερικαὶ ἀνομοιότητες δύνανται νὰ ὑφίστανται προκειμένου περὶ τοῦ τῆς φιλίας δεσμοῦ, οἷαι π. χ. αἱ κοινωνικαὶ διακρίσεις, ὁ πλοῦτος, αἱ γνώσεις κττ.³, οὐχὶ ὅμως ἐσωτερικαὶ, τοῦ χαρακτήρος δηλαδὴ, ἀνομοιότητες. Τὴν φιλίαν διακρίνει, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐρρήθη, εἰς φιλίαν συναπτομένην διὰ τὸ «χρήσιμον» ἢ δι' «ἡδονὴν» ἢ δι' «ἀρετὴν»⁴. Ἡ φιλία κατ' αὐτὸν εἶναι τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν τῆς ζωῆς, ἀγαθόν, ἕπερ καθ' ἑαυτὸ εἶναι ἀξιόποθητον⁵, ἐντελῶς ἀπαραίτητον διὰ τὴν ζωὴν καὶ μεγίστης ἀξίας καὶ σημασίας διὰ τε τὸν πλοῦσιον ὡς καὶ διὰ τὸν πτωχόν, διὰ τε τὸν νέον ὡς καὶ διὰ τὸν γέροντα⁶. Αὕτη ἐξυψοῖ τὰς τε ἠθικὰς καὶ τὰς πνευματικὰς δυνάμεις, ζωποιεῖ τὴν σκέψιν καὶ τὴν δράσιν⁷, ἠθικοποιεῖ καὶ ἐξευγενίζει⁸ ἀνακουφίζει ἐν τοῖς πειρασμοῖς καὶ παρηγορεῖ ἐν ταῖς θλί-

1. Πρὸλ. Πλουτ., Περὶ πολυφιλίας, ἐνθ' ἀνωτ: «φιλίας γένεσις δι' ὁμοιότητος ἐστίν». Καὶ περαιτέρω: «ὡσπερ μίᾳς ψυχῆς ἐν πλείοσι διηρημένης σφύμασι».

2. Ἠθ. Νικ. Θ VIII, 10. IX, 3.

3. Ἐνθ' ἀνωτ. Θ VIII, 8. «οἷον πατρὶ πρὸς υἱὸν καὶ ἑλως προσβυτέρῳ πρὸς νεώτερον, ἀνδρὶ τε πρὸς γυναῖκα καὶ παντὶ ἀρχοντι πρὸς ἀρχόμενον».

4. Ἠθ. Νικ. Θ VII 15. VII, 4. 10.

5. Ἠθ. Νικ. Θ VIII, 10. IX, 11.

6. Ἠθ. Νικ. Θ VIII, 10. IX, 11.

7. Πρὸλ. Λυσίου, Τέσσαρις ἢ περὶ φιλίας I, 1: «τὸ οὐχὶ καὶ ἡμεῖς—φίλοι τε αὐτόθεν εἶναι καὶ ἐσσεσθαι ἀγαπῶμεν—τὰ μέγιστα ἄθλα προσλαβόντες, ἀντὶ μίᾳς γλώττης καὶ μίᾳς δεξιᾶς δύο ἐκότερος ἐπικτησάμενοι καὶ προσέτι γε καὶ σφθλκμοὺς τέτταρας καὶ πόδας τέτταρας καὶ ὄλους διπλά πάντα...».

8. Ἠθ. Νικ. Θ IX, 11.

1. Διογένης Λαέρτιος VIII, 10: «οὗτος εἶπέ τε πρῶτος κοινὰ τὰ φίλων εἶναι καὶ φιλίαν καὶ ἰσότητα». Πλουτάρχου, Περὶ πολυφιλίας I, 189: «τὸ πυθαγορικὸν μὴ πολλοὺς ἐμβάλλειν δεξιάν». Κικέρωνος, De officiis (ἐκδ. Teubner 1879) I, §. 56.

2. Ἀπομν. II. κεφ. 4—6.

ψει· πολλαπλασιάζει τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν χαρὰν καὶ διεγείρει τὴν αἴσθησιν εἰς γλυκυτέραν τῆς εὐδαιμονίας ἀπόλαυσιν⁹. Ὁ ἀριθμὸς ἕως τῶν φίλων δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἶναι ὑπὲρ τὸ δέον μέγας, διότι μετὰ πολλῶν φίλων δὲν δύναται τις νὰ ζῆσῃ ἐν ἐμπιστευτικῇ συναναστροφῇ, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ οὐσιῶδες τῆς φιλίας γνῶρισμα. Ἡ ἀγάπη δὲν δύναται νὰ καταμερίζεται εἰς πολλούς, χωρὶς τὸν κίνδυνον τῆς ἐξασθενίσεως τῆς θερμότητός της. Ἡ ἀληθῆς φιλία περιορίζεται πάντοτε εἰς ὀλίγους¹⁰. Ἀκριβῶς δὲ διὰ τοῦτο ἐγείρονται εἰς τὴν μεταξὺ ὀλίγων φίλων πλείονες ἀπαιτήσεις καὶ ὑποχρεώσεις¹¹. Ἐφ' ἔσον κατὰ τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους ἀρχὴν θάσις τῆς φιλίας εἶναι ἡ ἀρετὴ, αὐτονόητος καθίσταται ἡ ἀδιάσειστος ταύτης κατάστασις. Ἄλλ' οἱ φίλοι ἀλλάσσουν ἐσωτερικῶς καὶ δὴ πολλάκις ἐπὶ τὸ χεῖρον. Τίθεται λοιπὸν τὸ ἐρώτημα περὶ παραιτήσεως ἢ μὴ ἀπὸ τῆς μετὰ τούτων φιλίας. Ὁ Ἀριστοτέλης, ἐρῶν μὲν ἐκ τῆς τῆς ἀρχῆς ὅτι μόνον τὸ ἀγαθὸν εἶναι ἀξιόλαστον, οὐ μόνον δικαιολογεῖ τὴν ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ λύσιν τῆς φιλίας, ἀλλὰ καὶ θεωρεῖ τὴν διάλυσιν ἀναγκαίαν, χωρὶς ὅμως νὰ ἐκζητήσῃ περαιτέρω τὸ δυνατόν τῆς ἠθικῆς τοῦ ἐκπεσόντος βελτιώσεως καὶ τῆς ἠθικῆς ἐνισχύσεως καὶ ἐπιβρότης, ἣν ἐπὶ τοῦ προκειμένου δύναται ν' ἀσκήσῃ ὁ ἠθικῶς ἀνώτερος τῶν φίλων¹².

(Συνεχίζεται)

1. Αὐτόθι.

2. Πρβλ. Δουκ., Τόξαρις ἢ περὶ φιλίας, κεφ. 37: «ὡς ὅστις ἂν πολὺφίλος ἦ, ὁμοίως ἡμῖν δοκεῖ ταῖς καινὰς ταῦταις καὶ μοιχευόμεναις γυναῖξιν. Καὶ οἰόμεθα οὐκ ἔθ' ὁμοίως ἰσχυρὰν τὴν φιλίαν αὐτοῦ εἶναι, πρὸς πολλὰς ἐθνοῦς διαίρεθίσαν». Πλουτ., Περὶ πολυφιλίας (ἔκδ. Teubner 1925) I, 188: «τὸ σφόδρα φιλεῖν καὶ φιλεῖσθαι πρὸς πολλούς οὐκ ἔστιν ἄλλ' ὥσπερ οἱ ποταμοὶ πολλὰς σχίσας καὶ κατατομαὶς λαμβάνοντες, ἀσθενεῖς καὶ λεπτοὶ βέουσιν, ὅτω τὸ φιλεῖν εἰς πολλούς μερίζομενον ἐξαμαυροῦται».

3. Πρβλ. Ἐπικτήτου, Ἐγχειρίδιον (ἔκδ. Teubner 1916) ἐν Epicteti dissertationes ab Arriano Digestae etc. σ. 25 κεφ. 32: «ἀλλ' αἶρει ὁ λόγος καὶ σὺν τούτοις παρίστασθαι τῷ φίλῳ καὶ τῇ πατρίδι συγκινδυνεύειν. Ταγαροῦν τῷ φίλῳ μάντι πρόσεχε, τῷ Πυθίῳ, ὃς ἐξέβαλε τοῦ καοῦ τὸς οὐ δογηθήσαντα ἀνατρομῆν τῷ φίλῳ».—Ἀνάγνωθι τὰ ἀρίστα παραδείγματα, ἅτινα ὁ Δουκιανὸς ἐν τῷ Τόξαρις ἢ περὶ φιλίας ἔργῳ του παραθέτει, εἰς ἀπόδειξιν τῶν θυσίων, ὡς ἀνελάμβανον οἱ γνήσιοι φίλοι.

4. Ἡθ. Νικ. I III, 3.

ΤΟ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΘΗΡΕΣΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ

Ἀπὸ τίνος κληρικὸι καθολικοὶ κύκλοι ἔθασαν εἰς εὐρυτάτην κυκλοφορίαν βιβλίον τιτλοφορούμενον «Ἡ ἀγία Θηρεσία τοῦ βρέφους Ἰησοῦ». Τὸ βιβλίδιον, διὰ γνωστοὺς λόγους, καταβάλλεται προσπάθεια νὰ διανεμηθῇ κυρίως εἰς τὸ ὀρθόδοξον κοινόν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐφιστᾶται ἡ προσοχὴ τῶν ὀρθοδόξων, διότι ὄχι μόνον οὐδεμίαν ὠφέλειαν δύνανται ἐξ αὐτοῦ νὰ ἀποκομίσουν, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας, καὶ διαστρόφους ἰδέας νὰ σχηματίσουν περὶ τῆς ἐννοίας καὶ τῆς φύσεως τῆς ἀγιότητος.

Ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου ὁ ἀνταποκρινόμενος εἰς τὸ περιεχόμενον του ἔπρεπε μᾶλλον νὰ εἶναι «Ἁγιοποιημένος ῥωμαντισμὸς» ἢ «Αἰσθηματολογικὰ πα-

ραληρήματα», μερικὰ δὲ κεφάλαιά του ἔπρεπε νὰ ἐπιγραφοῦν: «Διηγῆματα διὰ μικρὰ παιδιὰ».

Α' Ρωμαντισμὸς καὶ αἰσθηματολογία.

Κατὰ κόρον, καὶ μέχρι σημείου ν' ἀμφιβάλλῃ τις ἂν ἐγρᾶφῃ διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς θερησκευτικὸν ἀνάγνωσμα, χρησιμοποιεῖται ἡ αἰσθηματολογία. Ὡς δεῖγμα κεῖνται αἱ λέξεις:

—Λουλούδια, ρόδα, παπαροῦνες.

—Τραγοῦδια, ἄστρο, πουλιά, καναρίνια, σπίνοι, περιστερία.

—Χάρδια, φιλία, φιλήματα, φιλάκια οἰκείων, χαδιάρικα ἀεράκια, «τρουφερὰ φιλήματα διδασκαλισῶν».

—Ποίησις καὶ πάλιν λουλούδια καὶ εἰς τὸ Μοναστηρίῳ ὡς μοναχῇ. Χάρδια ἀπὸ γενετῆς μέχρι θανάτου, εὐαισθησία, ὄνειρα καὶ πάλιν ὄνειρα.

Β' Ἀντίθεσις πρὸς τὴν ταπεινότητα ἀγιότητος.

Πρωτίστως ἡ αὐτοβιογραφία της, τὴν ὁποίαν κἀμνε ὡς μοναχῇ, ἀπευθυνομένη πρὸς ἀδελφάς της κατὰ σάρκα, ἐπίσης μοναχάς. Εἰς τὴν βιογραφίαν δὲ ταύτην εἶναι ὑπερκορῆς ὁ αὐτοθαυμασμὸς, ἡ αὐταρέσκεια, τὸ αὐτολιβάνισμα. Ἰδοῦ:

Γράφει ὅτι ὁ πατήρ της τὴν ὠνόμαζε «βασιλισσάν του». Αὐτὴ δὲ δι' ἑαυτήν: «Μικρὰ ἀκτίς τοῦ ἡλίου, κοριτσάκι γλυκὸ, ἄνθος τῆς Παρθένου Μαρίας, μικρὸ ἀνθάκι διὰ νὰ δρέψῃ Ἐκεῖνος, ἀγνὴ καὶ εὐθεῖα ψυχῇ, χαιμωνιάτικο ἀσπρολούλουδο. Καὶ πάλιν (εἰς ἡλικίαν 22 ἐτῶν) αὐτοκαλεῖται «μικρὸ λουλούδι» καὶ «ἄνθος τοῦ Θεοῦ Διδασκάλου», εἰς τὸ ὅποιον «ὄλα τὰ πλάσματα θὰ ἤμποροῦσαν νὰ σκύψουν ἐπάνω του καὶ νὰ τὸ θαυμάσουν, νὰ τὸ παραβαρύνουν μὲ ἐπαίνους, χωρὶς ὅμως ὄλα αὐτὰ νὰ προσδέσουν οὐδὲ σκιὰν ματαίας ἱκανοποιήσεως!! Δηλαδὴ ἀληθῆς ναρκισσισμὸς.

Ὅμιλεῖ περὶ ἀρετῶν της ἐκ γενετῆς! «Αἰσθάνομαι τολμηρὰ πεποίθησι νὰ γίνω μιὰ μεγάλη ἀγία». Κατετάχθη, λέγει, εἰς τὴν Μονὴν ὄχι διὰ νὰ σωθῆ, ἀλλὰ «διὰ νὰ σώσῃ ψυχάς, πρὸ πάντων διὰ νὰ προσεύχεται διὰ τοὺς ἱερεῖς!» Ὅτι «θὰ λάβῃ χάδια ἐμπρὸς ο' ὄλους τοὺς ἀγίους!» Ὅτι «αἰσθάνεται τὸν ἑαυτὸν της σὰν πραγματικὴ βασίλισσα». Ὅτι «ὁ Χριστὸς ὀμιλεῖ μὲ τὸ στόμα της»!

Ἀποθνήσκει (εἰς ἡλικίαν 24 ἐτῶν) μὲ τὰς λέξεις: «Ὑπερβολικὴ ἐπιθυμία μου εἶναι νὰ σώσω ψυχάς»!

Εἰς τὰ ἀπὸ τοῦ Θ' κ. ἔ. κεφάλαια, τὰ ἐκθέτοντα τὰς μοναχικὰς της ἀρετάς, ὅποιον πλῆθος μικρολογιών!

Ἄλλ' ἂν ὁ ἄκρατος αὐτὸς αὐτοθαυμασμὸς εἶναι ἀγιότης, τότε ἡ ταπεινοφροσύνη πρέπει νὰ παύσῃ νὰ εἶναι χριστιανικὴ ἀρετὴ, ἢ δὲ αὐταρέσκεια τῶν κοσμικῶν γυναικῶν νὰ λάβῃ θέσιν εἰς τὴν χριστιανικὴν ἠθικὴν. Ἡ μᾶλλον ὁ ναρκισσισμὸς νὰ θεωρηθῆ φαινοστέφανος μαρτυρίου!

Ἡ ἐντύπωσις ὅμως αὕτη ἐλαττοῦται ἐκ τοῦ διαπιστωμένου ἐκ τοῦ βιβλίου γεγονότος, περὶ τίνος ψυχικῆς της ἀνωμαλίας, ἐνεκα τῆς ὁποίας:

Βλέπει «τὸ ὄνομά της γραμμένο εἰς τὸν οὐρανὸν» μὲ ἄστρο. Ἐχει τὴν «ἀσθένειαν τῶν ψευδοτύψεων». Ὅμοιοι γὰρ εἶναι «ἀγάπης τρέλλες». Ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν Χριστὸν λέγει: «ὦ Ἰησοῦ, ἡ ἀγάπη

πλησιάζει την τρέλλαν»! (Ἀλλοίμονον ἂν ἡ πρὸς τὸν Χριστὸν ἀγάπη εἶχε τὰ γνωρίσματα τῆς ἔρωτικῆς. Ὁ βλέπων εἰς τὴν Κ.Δ. τὴν ἀγάπην τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ Παύλου πρὸς τὸν Χριστὸν πείθεται ὅτι ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Χριστὸν εἶναι τὸ πλέον ἤρεμον καὶ σοφόν, τὸ πλέον βαθὺν καὶ καταλαμβάνον ὅλην τὴν προσωπικότητα οἴσθημα). Λέγει κατὰ κόρον ὅτι εἶναι «νύμφη τοῦ Ἰησοῦ», ὅτι ἔχει πολλὰς κλήσεις: «τὴν κλήσιν τῶν πολεμιστῶν, τοῦ ἱερέως, τοῦ ἀποστόλου, τοῦ διδασκάλου, τοῦ μαρτυροῦς...»! Καὶ ἔρωτᾷ: «Εἰς ὅλες αὐτὰς τίς τρέλλες μου τί θ' ἀπαντήσῃ»; Ἡ ἀπάντησις ὑπονοεῖται.

Ἐπὶ πλέον ὑπάρχει καὶ ἓνα εἶδος τῆς ἀπὸ Μετώπου ἀλληλογραφίας, τὸ ὁποῖον ἐνηργεῖται ἀπὸ στρατιώτας πρὸς Δεσποινίδας τῶν πόλεων. Ἀλληλογραφεῖ μὲ νεαρὸν ἱεραπόστολον, διὰ τὰ... τὸν ἐνισχύσῃ!

Ἀναμφιβόλως ὑπάρχουν εἰς τὸ βιβλίον καὶ διδακτικὰ τμήματα, ὅπως εἶναι τὰ περὶ ὑπομονῆς, ἀνοχῆς κλπ. Ἀλλὰ πνίγονται εἰς τὸ κύμα τῆς αἰσθηματικότητος. Δὲν ἔχουν δὲ καὶ πρωτοτυπίαν, διότι πλήθος χριστιανῶν τὰ ἀσκει, ἴσως δὲ καὶ εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν. Παρουσιάζεται πρόσωπον αὐταπαρηγήσεως. Αὐταπαρηγήσεως ὅμως οὐχὶ ἀσυνήθους εἰς εὐσεβεῖς γυναῖκας. Ἄν ἐπρόκειτο ὅλας αὐτὰς νὰ τὰς ἀγιοποιήσωμεν...!

Γ' Παραποίησις.

Εἶναι ἀδύνατον πρόσωπον ὄντως ἅγιον νὰ ἔγραψε ὅσα τὸ βιβλίον πρῶτο τοῦ ἀποδίδει. Περὶ τούτου πείθουν πλεῖστοι ἐσωτερικαί τοῦ βιβλίου μαρτυρίαι. Ἐὰν θὰ μείνῃ ἀμφιβολία, τὴν αἴρει τὸ IB' κεφ. τὸ ὁποῖον εἶναι ἔργον συναδέλφων τῆς καλογραιῶν. Τοῦτο ἀποδεικνύει σαφῶς, ὅτι καὶ τὰ προηγούμενα κεφάλαια εἶναι τῆς αὐτῆς γραφίδος, καὶ ὅτι ἄλλοι τῆς ἀπέδωκαν ὅσα τὴν μειώνουν. Πόσον κοινὰ πράγματα τὰ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου τῆς δῆθεν θάνατα!

Ὅ,τι λείπει τὸ συμπληρῶνουν αἱ εἰκόνες, αἱ ὁποῖαι μαρτυροῦν ὅτι τοιαύτας στάσεις καὶ τοιαύτην ἐτοιμασίαν διὰ τὸν φωτογραφικὸν φακὸν ἠμποροῦσε νὰ λάβῃ μόνον ἡ... «Μις—Εὐρώπη»!

Δ' Συμπέρασμα.

Χριστιανὸς Ὁρθόδοξος, ὁ ὁποῖος ἐφωτίσθη ἀπὸ τὸ φῶς τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας, ὅπως μάλιστα τοῦτο διαλάμπει εἰς τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, θὰ ἐθεώρῃ παιδαριῶδες νὰ μελετᾷ τὸ περὶ Θρησκείας βιβλίον. Διότι τὰ ἐν αὐτῷ ὠφέλιμα δὲν ὑπερνικοῦν τὴν ἀφθονον αἰσθηματολογίαν, τὴν ἱκανὴν καὶ νὰ βλάψῃ ὅμ' ὀλίγους ἀναγνώστιας. Ἡ δὲ βρεφοκομία τοῦ Ἰησοῦ, τὴν ὁποῖαν ἡ ἀγιοποιηθεῖσα ἀνέλαβε, καὶ ὁ ὑπερβολικὸς τόνισμός τοῦ ἀνθρωπίνου στοιχείου ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Κυρίου νοθεύει τὴν ὀρθὴν περὶ τοῦ Θεανθρώπου ἀντίληψιν καὶ εἰσάγει ἐν εἶδος εἰδωλολατρίας.

Σ. Π.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Πατριάρχης Σερβίας Βαρνάβας.

Πρὸ δύο ἐβδομάδων μετέστη πρὸς Κύριον ὁ εἰς τὸν πατριαρχικὸν τῆς Σερβίας θρόνον πρὸ ἐπταετίας διαδεχθεὶς τὸν πρῶτον αὐτῆς πατριάρχην Δη-

μήτριον. Ὁ ἀείμνηστος πρωθιεράρχης, κατὰ κόσμον Πέτρος Ρόαιτς, ἀποφοιτήσας τοῦ ἱερατικοῦ σεμιναρίου τῆς Προσερῆνης συνεπλήρωσε τὰς θεολογικὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἐν τῇ Θεολογικῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Πετροπόλεως, ἣδη δὲ φοιτητῆς ἱερωθεῖς, μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του τῷ 1905 διετέλεσε πρωθιερεὺς τῆς ἐν Κων)πόλει σερβικῆς πρεσβείας, μετὰ πενταετίαν δὲ ἐκλεγείς μητροπολίτης Ρασκοπροσερῆνης καὶ βραδύτερον μετατεθεὶς εἰς τὴν μητρόπολιν Σκοπίων μετέσχε τῶν πολεμικῶν περιπετειῶν τῆς πατριδος του, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐθνικὴν αὐτῆς ἀποκατάστασιν τὰ μάλιστα συνέβαλεν εἰς τὴν οὐθμισιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν τῆς νέας μεταπολεμικῆς Νοτιοσλαβίας πραγμάτων. Ἀκριβῶς δὲ διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ σύνεσιν καὶ ἐκκλησιαστικὴν ἐμπειρίαν ἐκλεγείς ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ εἰς διαδοχὴν τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ τελευτήσαντος Πατριάρχου Δημητρίου ὅλον ἑαυτὸν παρέδωκεν εἰς τὴν διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ, σθεναρῶς ἀγωνισθεὶς ὑπὲρ τῶν δικαίων τῆς ἐπ' αὐτῶν αὐτῆς τῶν ἐπάλλεων. Ὁ θάνατος τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Βαρνάβα ὑπῆρξε μεγάλη ἀπώλεια οὐ μόνον διὰ τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας, ἀλλὰ καὶ διὰ σύμπασαν τὴν κατὰ Ἀνατολὰς ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν.

Κύριος ὁ Θεὸς ἀναπαύσαι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν δικαίων σκηναῖς.

Ἡ 4η Αὐγούστου.

Δυσπερίγραπτος τυγχάνει ὁ ἐθνοσοσιασμὸς μεθ' ὃς ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τῆς τε πρωτευούσης καὶ ἀπασῶν τῶν ἐπαρχιῶν ἐώρτασε τὴν παρελθοῦσαν Τετάρτην τὴν ἐπέτειον τῆς ὑπὸ τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. Ἰω. Μεταξᾶ καὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως ἐπελθούσης ἐν τῇ χώρᾳ μεταβολῆς. Ἡ μεταβολὴ αὕτη, συνισταμένη εἰς τὴν ἀναστήλωσιν τῶν ἐθνικῶν ἰδανικῶν, εἰς τὴν ἐπαναγωγὴν τοῦ ἔθνους εἰς τὴν βασιλικὴν ὁδὸν τῆς ἑλληνικῆς ἠθικῆς καὶ εὐγενείας, εἰς τὴν ἀνασύνταξιν τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς ἐν τῷ σίβῳ τῆς ὀρθοδόξου θρησκείας, τῆς κολυμβήθρας ταύτης καὶ τῆς κιβωτοῦ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, — ἡ μεταβολή, λέγομεν, αὕτη, οὐ μόνον ἔταξε τὴν Ἐκκλησίαν παρασιάνην τῶν ἐργατῶν τῆς, ἀλλὰ καὶ ἀνεπτέρωσε τὰς ἐλπίδας τῆς ἐπὶ τὴν ὀριστικὴν οὐθμισιν τῶν τῆς Ἐκκλησίας, ταχέως μεταβληθείσας εἰς βεβαιότητα μετὰ τὰς ἐπανειλημμένας κατὰ διαφόρους περιστάσεις ἐπισημοὺς δηλώσεις τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ, ἐν τοῖς πρώτοις κηρύξαντος τὴν περὶ τοῦ ἱεροῦ κλήρου ἡμῶν μέριμναν, ἵνα δυνηθῇ αὐτός νὰ ἀνταποκριθῇ ἀπροσκόπιως εἰς τὸν ὑψηλὸν αὐτοῦ προορισμόν.

*

Τῆς ἐν Ὁξφόρδῃ συνελθούσης Παγκοσμίου Συνδιασκέψεως τῆς Ὁργανώσεως «Ζωὴ καὶ Ἔργον» («Life and Work») μετέσχον περὶ τοὺς 800 ἀντιπροσώποι πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν χριστιανικῶν κοινοτήτων, πλην τῆς Ρωμαϊκῆς, ἐν 45 χωρῶν. Γλῶσσαι τῶν γενομένων ἀνακοινώσεων ὠρίσθησαν ἡ ἀγγλική, ἡ γαλλικὴ καὶ ἡ γερμανικὴ. Ἐκάστη ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος τῆς συνδιασκέψεως ἤρχετο καὶ ἔληγε διὰ προσευχῆς ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου μόνον τῇ Παρασκευῇ ὁ ἕσπερινός ἐτελέσθη ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ἀντιπροσώπων. Καὶ αἱ μὲν συνεδρία τῶν τμημάτων ἐγένοντο ἐν αἰθούσῃς τοῦ Πανεπιστημίου!

αί δὲ τῆς ὀλομελείας ἐν τῇ μεγάλῃ τῆς πόλεως αἰθούσῃ (Town Hall), ἐνθα καὶ ἐγένετο ἡ μεγάλη τοῦ κοινού σαββατοῦ. Καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην συνεδρίαν τῆς ὀλομελείας (14) αἱ ἀνακοινώσεις ἐγένοντο ὑπὸ τῶν Καθηγ. Zankow καὶ τῶν αἰδευ. W. Paton καὶ J. W. Nixon ἐπὶ τοῦ θέματος «Ἡ σημασία καὶ ἡ λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας», κατὰ δὲ τὴν δευτέραν (15) ὁμίλησαν ὁ καθηγ. τοῦ Πανεπιστημίου Ζυρίχης Emil Bruner καὶ ὁ Dean τοῦ ναοῦ ἁγ. Παύλου Dr Mathews περὶ τῆς βίωσης τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς καὶ τὴν τρίτην (16) ἐπὶ τοῦ θέματος «ἡ οἰκουμένη φύσις τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἀπάναντι τοῦ κόσμου εὐθύνη αὐτῆς.» οἱ κ. κ. Elliot, Cayert, Mauryn καὶ ὁ ἰάπων ἱερεὺς Yasuda. Τῇ 17 (Σάβ.) τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ὁξφόρδης ἐν ἐπίσημῳ τελενῇ ἀνηγόρευσε διδάκτορας τῆς Θεολογίας τοὺς μάλιστα προέχοντας ἐκ τῶν τεσσάρων κατηγοριῶν τῶν ἀντιπροσώπων: Erling Eiden Ἀρχιεπίσκοπον Οὐψάλης, Καθηγ. Νέας Ὑόρκης W. Adams Brown, Καθηγ. Σόφιας Στέφανον Zankow καὶ τὸν κ. J. H. Oldham. Τέλος, τῇ 19 (Δευτ.) λόγου γενομένου ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ Caichester περὶ τῆς σημερινῆς θλίψεως κατὰστάσεως τῆς γερμανικῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας ἀπεφασίσθη νὰ ἀπαυθυνθῇ ἐπίσημος λόγος συμπαιδείας τῆς συνδιασκέψεως ὑπὸ τὴν προσφώνησιν «Οἱ ἐν Ὁξφόρδῃ συνελθόντες ἀδελφοὶ τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν πρὸς τοὺς ἐν Γερμανίᾳ ἀδελφούς τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας». Ἐν τῷ ἐγγράφῳ τούτῳ ἐξεδράσθη ἡ συμπάθεια τῆς συνδιασκέψεως ἐπὶ ταῖς θλίψεις τῶν λειτουργῶν τῆς Εὐαγγελικῆς ἐν Γερμανίᾳ Ἐκκλησίας διὰ τὴν ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εὐστάθειαν αὐτῶν κατὰ τῶν πύσεων τοῦ κράτους. Τὸ καθ' ὅλον πόρισμα τῶν συζητήσεων τῆς συνδιασκέψεως ἐπὶ τοῦ θέματος, τὸ ὁποῖον ἐπὶ ἐξῆς δημοσιεύεται ὑπὸ τῶν ἐπιφανεστέρων θεολόγων κοινωνιολόγων, καὶ νομομαθῶν τῶν διαφόρων χριστιανικῶν ἀποχωρήσεων διευτυπώθη ἐν διαγγέλματι, ἐμφανίζον τὴν θεοντολογίαν τῆς στάσεως τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἀπέναντι ἐνὸς κόσμου διαπορούμενος ἐν τῇ συγχρόνῳ παντοῖα ἀβεβαιότητι. Ὁφείλει δ' ἡ στάσις αὕτη τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἦνε πιστὴ συμμόρφωσις πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν ἀπάναντι τῆς ἀνθρωπίνης οἰκογενεῖς ἀποστολῆς τῆς, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ὑφίσταται ζήτημα φυλετικῆς ἰδιότητος, τῆς θεοποιήσεως ἐνὸς ἐθνους, φυλῆς, τάξεως κοινωνικῆς ἢ οἰαζῆδηποτε πολιτικῆς ἢ κοινωνικῆς ἰδεολογίας χαρακτηριζομένης ὡς καθαρᾶς εἰδωλολατρίας. Ἡ συνδιάσκεψις καταδικασε τὸν πόλεμον ἀνεπιφυλάκτως ὡς ἐκδήλωσιν τῆς ἀμαρτίας ἐκαιτηρίας ἀπεριφρόσως τὴν στρατευομένην ἀθειαν, ὥρισε τὴν ἀπάναντι τοῦ κράτους νομιμοφροσύνην τοῦ χριστιανοῦ ὡς ἀποτελοῦσαν μέρος τῆς ὑπακοῆς του εἰς τὸν Θεὸν ἐφ' ὅσον τὸ κράτος ἐμφανίζεται οὐχὶ ὡς ὁ Κύριος, ἀλλ' ὡς ὁ θεράπων τοῦ Θεοῦ, τῆς πηγῆς πάσης ἐξουσίας καὶ τῆς δικαιοσύνης ἢν θεραπεύει τὸ κράτος, ὡς πρὸς τὸ ἔργον δὲ τῆς Ἐκκλησίας εἰὰ τὴν διάπλασιν τῆς νεολαίας ἀπεφάνθη ὅτι ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀξιοὶ χριστιανικῆς μόρφωσιν διὰ τὰ τέκνα τῆς.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Θέματα ἐφ' ὧν θὰ ἀσχοληθῇ ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ κατ' Οἰκὸβριον τρέχοντος ἔτους συγκλήσει αὕτης: 1) Περὶ τοῦ μοναχικοῦ βίου καὶ τῶν Μοναστηρίων ἐν γενεῖ.—2) Σαφῆς καθορισμὸς τῆς τάξεως, τῆς σειράς καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἰσχυόντων σήμερον ἐκκλησιαστικῶν ὀφρικών.—3) Περὶ ἐξοικλησιασμοῦ τῶν παρανόμως συζώντων.—4) Περὶ καθορισμοῦ τῆς στάσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ ζητήματι τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν.—5) Περὶ τῆς στάσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐναντι τῆς παρατηρουμένης παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις ἀποφυγῆς τῆς τεκνοποιίας (Ναομαλθουσιανισμός).—6) Περὶ καθορισμοῦ διατάξεως τοῦ μυστηρίου τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως.—7) Περὶ τῶν περὶ γάμου διατάξεων τοῦ Σχεδίου τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος.—8) Περὶ οἰκονομίας ἐν τῇ κανονικῇ ἠλικίᾳ τῶν χειροτονουμένων.—9) Περὶ τῶν ὑπὸ τῶν Παλαιαιομερολογιῶν καὶ καθηρη-

μένων κληρικῶν τελουμένων Μυστηρίων.—10) Περὶ περιορισμοῦ ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως μόνον ἐπὶ παραπτώματων, συναπαγομέναν κώλυμα πρὸς ἱερωσύνην, δυναμένης οὕτω νὰ ἀνακληθῇ.—11) Περὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν καθηκόντων τῆς Διοικούσης Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας.—12) Περὶ τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας.

—Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν δι' Ἐγκυκλίου αὐτοῦ πρὸς τὰς ναυτικὰς ἀρχὰς διέταξε τὰς ἐξῆς περὶ τῆς θέσεως τῶν ἐν τῷ Ναυτικῷ ὑπηρετούντων ἱερέων: «Ἐπιθυμοῦντες νὰ προσδώσωμεν τὴν δέουσαν θέσιν εἰς τοὺς ναυτικούς ἱερεῖς πρὸς ἠθικὴν τοῦσιν ἐξύψωσιν καὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὸν ἄρθρον ὁ τοῦ ἀπὸ 23)23 Νομβρίου 1929 διατάγματος «περὶ ἐκτελέσεως τοῦ νόμου 4411 τῆς 23 Ἀυγούστου 1929, περὶ συγκροτήσεως κ.λ.π. τῶν στελεχῶν τοῦ Β.Ν.», παραγγέλλομεν τὰ ἐξῆς: 1) Οἱ ναυτικοὶ ἱερεῖς νὰ συνδιατείνωνται καὶ συναναστρέφονται μετὰ τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν. 2) Κατὰ τὰς ὁμαδικὰς συγκλητικὰς τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ἐφ' ὅσον δὲν ἱεραρχοῦνται νὰ παρίστανται μετὰ τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν. 3) Κατὰ τὰς ἐπιθεωρήσεις νὰ λαμβάνουν θέσιν εἰς τὴν γραμμὴν τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν καὶ εἰς τὸ ἀριστερὸν τῶν Πλαταρχῶν. 4) Εἰς τοὺς ναυτικούς ἱερεῖς ν' ἀνεμῶνται ὑπὸ τῶν σκοπῶν κ.λ.π. αἱ προβλεπόμεναι διὰ τοὺς ἀνωτέρους ἀξιωματικούς τιμαί.

—Τὸ Ὑπουργεῖον Ὁρησκυμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας ἐγγράφη πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τὰ ἐξῆς: Κατόπιν τοῦ ὑμετέρου ὑπ' ἀριθ. 1438)23-6-37 ἐγγράφου, ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ πληροφορησωμεν ὑμᾶς, ὅτι κατόπιν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 717)1937 ἀναγκαστικοῦ νόμου (ἄρθρον I ἐδάφ. I) δὲν θὰ ἀπαιτηθῶσι κατὰ τὰς ἐξετάσεις τοῦ τρέχοντος ἔτους διὰ τοὺς ἐξετασθησομένους ἐνώπιον τῶν οἰκειῶν ἐξεταστικῶν ἐπιτροπῶν κατ' ἴδιαν διδασχθέντος μαθήματα πλείονα τῆς μίας τάξεως πιστοποιητικὰ διαμονῆς εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

—Ἐνεκρίθη ἡ ἰδρυσις ἐκκλησιαστικῆς προπαιδευτικῆς Σχολῆς ἐν τῇ Ἱ. Μητροπόλει Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας διὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1937—1938.

—Ἐχορηγήθη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου μηνιαία ἀδεια διὰ Θεσσαλονικὴν καὶ διὰ λόγους ὑγείας τῷ Σ. Μητροπολίτῃ Διδυμοτείχου κ. Ἰωακείμ, δακτυλοκλειόμενος ἀδεια δι' Ἀθήνας τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Κερκύρας καὶ Παξῶν κ. Ἀλεξάνδρῳ, πενήτημος δι' Ἀθήνας τῷ Σ. Μητροπολίτῃ Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Διοδώρῳ διὰ λόγους ὑπερσοσιασμοῦ καὶ μηνιαία ἀπουσίας ἀδεια διὰ Πάτρας τῷ παρὰ τῆ ἱερᾶ Μητροπόλεως Ἐθῶν καὶ Λαβραδίας ἱεροκήρυκι ἀρχιμ. Ἰερεκὴλ Τσουκαλά.

—Διὰ Β. Διατάγματος ἀνεγνωρίσθησαν ὡς ἐπίσημοι ἐν Σύρῳ θρησκευτικαὶ ἐορταὶ ἡ τῆς εὐρέσεως τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνης τοῦ ἁγίου Δημητρίου καὶ ἡ τοῦ ἁγίου Νικολάου.

—Διὰ Β. Διατάγματος διεβαθμίσθη εἰς τὸν βαθμὸν καὶ μισθὸν Γραμματέως Β' τάξεως ὁ Στυλιανὸς Θωμόπουλος, λογιστῆς ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Γραφείῳ Θεσσαλονίκης.

—Διὰ Β. Διατάγματος ἀπενεμήθη χάρις εἰς τὸν ἱερεῖα Κωνσταντῖνον Ἀναγνωστόπουλον διὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἐπιβληθείσης αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου Θεσσαλιώτιδος ποινῆς ἐξαμῆνου ἀργίας.

—Διὰ Βασ. Διατάγματος διαορίσθησαν μέλη τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κοζάνης, τακτικὰ μὲν οἱ αἰδ. Λεωνίδας Θεοδώρου καὶ Κωνστ. Παπακόστας, ἀναπληρωματικὰ δὲ οἱ αἰδ. Δημήτριος Βαλαγιάννης καὶ Χαρολάος Ἀσημόπουλος.

—Διὰ Β. Διατάγματος συνεχωνεῦθησαν αἱ ἐνοριαὶ ἁγίου Δημητρίου Παναρέας καὶ ἁγίου Διονυσίου Χωματεροῦ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μεσσηνίας, ἔχουσαι ἐνοριακὸν ναὸν τὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου τῆς Κοινότητος Φιλάνθης.

—Διὰ Βασ. Διατάγματος ἰδρύθη ἐνορία ἐν τῷ χωρίῳ Μαυροπούλῳ τῆς Κοινότητος Μίστρον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκιδίδος ἔχουσα ἐνοριακὸν ναὸν τὸν τῆς ἁγίας Τριάδος.

—Διὰ Βασ. Διατάγματος ἀνασυνεστήθη ἡ ἐνορία Κανδή-

λας της ομωσμένης Κοινότητος της Ι. Μητροπόλεως Μαντινείας και Κυνουρίας έχουσα ένορειακόν ναόν τόν της Γεννήσεως της Θεοτόκου.

— Διά Βασ. Διατάγματος άνεγνωρίσθησαν ως ένορειακοί ναοί α) ο της άγίας Παρασκευής Μετσόβου μετά των εις αυτήν ύπαγομένων 6 παρεκκλησιών και β) ο του άγιου Δημητρίου της Κοινοτήτος Μετσόβου μετά των εις αυτόν ύπαγομένων τεσσάρων παρεκκλησιών, της Ι. Μητροπόλεως Ίωαννίνων.

— Το Υπουργείον Γεωργίας άνεκρίνωσας και προς την Ίεράν Σύνοδον την έξής προς πάντα τά Υπουργεία Έγκύλιον: «Έχομεν την τιμήν να γνωρίσωμεν ύμιν, ότι άντι της πρό δολιγών εις έτών εισαγωγής σημαντικών ποσοτήτων γεωμήλων εκ του έξωτερικού ή καλλιέργεια του πλουτοφόρου τούτου φυτού, εκταθείσα σήμερον χάρις εις τάς προσπάθειάς του καθ' ήμάς Υπουργείου, θά φθάση εις τό εύχάριστον σημείον της έφεινής παραγωγής ποσοτήτων ούσιωδώς μεγαλειέτρων των άναγκών της έσωτερικής μας καταναλώσεως. Άτυχώς δέν κατέστη δυνατόν να εξαχθύν εις τό Έξωτερικόν ποσότητες τινές τούλάχιστον πρώτων γεωμήλων εις τρόπον ώστε όλόκληρος ή ύπεραρκής έφεινής παραγωγή αυτών δέον να καταναλωθή εν τη ήμεδαπή. Άλλά ταύτην ή έσωτερική μας κατανάλωσις δέν δύναται ν' άπορροφήση όχι διότι πρόκειται περί ύπερόγκου ποσού, άλλ' έπειδή οι πληθυσμοί μας, πλην έλαχίστων εξαιρέσεων, εις τους τόπους της παραγωγής κάμνουσι πολύ μικράν χρησιμοποίησιν των γεωμήλων προς διατροφήν των, διά τούτο δε ή κατ' άτομον κατανάλωσις γεωμήλων παρ' ήμιν εινα έντελώς άσημαντος, ένφω κατά τάς στατιστικάς άλλων χωρών εινα πολλαπλασία τη. Ιδιότης μας. Άποτέλεσμα της εκ των ένω λόγων ύποκαταναλώσεως των γεωμήλων εινα ή πτώσις των τιμών αυτών εις τους τόπους της παραγωγής εις τόσον εύτελής τιμάς, ώστε να κατανείη άσύμφορος ή καλλιέργειά των και να κινδυνεύη νά εγκαταλειφθή. Έπειδή ούδολως συμφορεί εις τα την ιδιωτικήν και ένδικήν οικονομίαν ή άγκατάλειψις της προσοδοφόρου ταύτης καλλιέργειας, της όποιας ή επέκτασις έπεται μετά πολλάς προσπάθειάς, έχομεν την τιμήν να παρακαλέσωμεν ύμάς, όπως ύδαρστηθή και αναλάβητε την διενέργειαν εύρυτάτης προπαγάνδας τόσον διά των διδασκάλων και ιερέων των χωρίων μεταξύ των άγροτών και των αστών μας, ίνα έπιστώσιν ούτοι εις την χρησιμοποίησιν της κατάτας προς διατροφήν, των όσον και διά των Διοικητών Στρατιωτικών Μονάσων διά τόν ως άνω σκοπόν ως και διά την μεγαλειέτρων των χρησιμοποίησιν προς διατροφήν του στρατού, συντρέχοντες ήμάς εις τό έργον της διαδόσεως της καταναλώσεώς της, όπως διά σειράς άλλων μέτρων θέλωμεν επιδιώξη. Η έπιζητούμενη αύτη αύξησης της χρησιμοποίησεώς των θά έχη ως άποτέλεσμα: την διατήρησιν της τιμής των εις επίπεδα συμφέροντα διά την καλλιέργειαν και συνεπώς την επέκτασιν αυτής άντι της εγκαταλειψέως της' την καλλιέτρην και οικονομικωτέραν διατροφήν του άγροτικού και αστικού μας πληθυσμού, διότι πρόκειται περί θεραπευτικότητας τροφής, άντικαθιστώσης εν τινι μέτρω τόν άρτον εις πολλάς χώρας' και τέλος την μείωσιν του έξαγομένου συναλλάγματος διά την έξωθεν προμήθειαν του έλλείμματος του σίτου, όπως έχομεν και τό όποιον θά αντικαταστήσων εν μέρει τά γεώμηλα.

— Οι έπίτροποι της εν Άγίω Όρει ιερής και σεβασμίας μονής των Ίβήρων δι' επισήμου δηλώσεως αυτών φέρουσιν εις γνώσιν πάντων των άδελφών αυτής των εύρισκομένων έκτός του Άγίου Όρους άνευ κανονικής αυτής άδειας, ως και των λαβόντων τιαούτην και μη χρησιμοποιησάντων αυτήν δι' έν σκοπόν έλαβον, ότι κατ' άπόφασιν της Μοναστηριακής αυτής Συνάξεως, ληφθείσαν κατά την ΚΘ' συνεδρίαν της ΙΙ' Ιουνίου ένεστίτως έτους παρέχεται αυτοίς; εξάμηνον χρονικόν διάστημα από της δημοσίευσως της δηλώσεως, όπως επανέλθωσιν εις την ιεράν αυτών Μετανοίαν. Μετά δε την λήξιν του εξαμήνου χρονικού τούτου διαστήματος, οι τυχόν μη συμμορφωθησόμενοι με την ως άνω άπόφασιν, θά θεωρηθώσιν ως διαγοράφαντες αυτοί έαυτούς εκ της δυνάμεως της Ίερής Μονής, και κατά συνέπειαν θά άπολυ-

θώσιν εκ της μοναστηριακής άδελφότητος άνευ άλλης τινός διαδικασίας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Η Α. Μ. ο Πατριάρχης Νικόλαος μετέβη διά λόγους ύγείας εις Εύρώπην.

— Του Γενικού Πατριαρχικού Έπιτρόπου Σεβ. Μητροπολίτου Τριπόλεως Θεοφάνους άποδημήσαντος εις Ελλάδα προς περίθαλψιν της ύγείας αυτού, τά καθήκοντα της Γεν. Έπιτροπείας ανέλαβεν ο Σεβ. Μητροπολίτης Πηλουσίου Παρθένιος.

— Έπί τη εις τόν θρόνον της Αιγύπτου άναρρήσει της Α. Μ. του Βασιλέως Φαρούκ Α' ο Σεβ. Γεν. Πατριαρχικός Έπίτροπος διεββασεν έντολήν προς τους άνά τό κλίμα του Πατριαρχικού θρόνου ιερατεύοντας όπως τή 1η Αύγουστου, Κυριακή, μετά την θείαν λειτουργίαν τελεσωσι δοξολογίαν ύπερ μακροημερεύσεως αυτού εν εύκλείει.

ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΣΜΟΣ

Μετά πολυχρονίους εν τω άγγλικώ τύπω, εκκλησιαστικώς και λαϊκώς, και ειτα εν ταις άγγλικαίς βουλαίς, συζητήσεως, αυται εψηφισαν σημαντικάς τροποποιήσεις εις τον μέχρι τουδε ισχύοντα νόμον περί διαζυγίου μετά εισήγησιν της επί τούτω συσταθείσης βασιλικής έπιτροπής. Η μέχρι τουδε άναβολή της νομιμοποιήσεως των υπό της έπιτροπής άφ' ίκανου προαδεδωσών μεταβολών ώφείλετο εις την διστακτικότητα των άγγλων μήτιο δι' αυτών διασεισθώσι τά θεμέλια της οικογενείας. Επί των τροποποιήσεων διαφωνία έσημειώθησαν και εν τω έπισκοπικώ σώματι της άγγλικανικής Έκκλησίας, κατά δε την εν τη βουλή των λαρδων ψήφισιν του ο Σεβ. Αρχιεπίσκοπου Καντερβούργιας έτάχθη προς την μερίδα των ουδέτερων, δηλώσας ότι ως πολίτης μέν άναγνωρίζει την όρθότητα των τροποποιήσεων, ως ιεράρχης όμως, άκολούθων τό πνεύμα του Ευαγγελίου, όπως εινα κατά πάσης διευκολύνσεως της; διαλύσεως του γάμου, άπέχει της ψηφοφορίας. Ο ρωμαιοκαθολικός λόρδος Russell του Κιλουεν καταψηφίζων τό νομοσχέδιον έχαρακτήρισεν αυτό ως κακήν προτασιν, ο δε έπισκοπος του άγ. Άλβα νου άπεδοκίμασεν αυτό ως; αντικωνωνικόν μέτρον. Αί τροποποιήσεις αυται εινα ότι ως λόγοι διαζυγίου θεωρούνται τό μεν ή υπό του έτέρου των συζύγων εγκατάλειψις της συζυγιακής έστίας επί περιόδον όχι κατατέραν της τριετίας, τό δε ή ύπερπενταετής άθεράπευτος παραφροσύνη. Αί τροποποιήσεις φέρουσι γενικώς έπιδοκιμασθείσαι υπό της άγγλικής κοινής γνώμης.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

— Έξεδόθη ή «Επιστημονική Έπετηρίς της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Άθηνων» του λίγοντος πανεπιστημιακού έτους 1936—37, περιλαμβανούσα πάσας τάς εις τό κατά τον παρελθόντα Νοέμβριον εν Άθήναις συγκροτηθέν πρώτον Συνέδριον της όρθοδόξου θεολογίας επιστημονικάς ανακοινώσεως των Καθηγητών της Θεολογ. Σχολής του ήμετέρου Πανεπιστημίου εις την ελληνικήν γλώσσαν. Τά θέματα περί των αι ανακοινώσεως αυται έγένοντο, ήσαν α) ή θέσις της θεολογικής επιστήμης εν τη όρθοδόξω Έκκλησίει και β) θεολογικαι προϋποθέσεις εκκλησιαστικών ζητημάτων. Και επί μεν του πρώτου θέματος δημοσιεύονται αι ακόλουθοι ανακοινώσεως: Παν. Μπρατσιώτου, Περί των θεμελιωδών άρχών και γνωρισμάτων της όρθοδόξου Έκκλησίας' Βασ. Βέλλα, Κριτική της Βίβλου και εκκλησιαστική αυθεντία' Εύαγγ. Άντωνιάδου, Αί της Κ. Δ. όρθοδόξου έρμηνευτικαι άρχαι και μέθοδοι και αι θεολογικαι των προϋποθέσεις. Αρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Έξωτερικαι έπιδράσεις επί της όρθοδόξου θεολογίας κατά τους ιατ' και ις' αιώνας' Κ. Ι. Δνοβουινιώτου, Καθορισμός έξωθεν επιδράσεων επί της όρθοδόξου θεολογίας ιδία από της άλλωσεως της Κων)πόλεως' Δημητρίου Μπαλάνου, Η νεωτέρα όρθοδόξος θεολογία εν σχέσει προς την πατερικήν θεολογίαν και προς τάς νεωτέρας άντιλήψεις και μεθόδους. Επί δε του δευτέρου θέματος αι ακόλουθοι: Άμ. Άλιβιζάτου, Τό δυνατόν της συγκλήσεως Οίκουμ. Συνόδου' Δημ. Μπαλάνου, Τό πρόβλημα της συγκλήσεως

Οίκουμ. Συνόδου' Ἀμ. Ἀλιβεζάτου, Τρόπος θετικής συνεννοήσεως τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ὡς πρὸς τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν ἐπὶ γενικωτέρων καὶ ἐπειγούσης φύσεως ζητημάτων ἐν περιπτώσει ἀναβολῆς τῆς συγκλήσεως Οἰκουμ. Συνόδου· τοῦ αὐτοῦ, Ἡ κωδικοποίησις τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ ἡ σημασία αὐτῶν· τοῦ αὐτοῦ, Καθορισμός τῆς ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς ἱεραποστολῆς τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας· Δημ. Μωραΐτου, Ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς ἱεραποστολῆς τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος—Κήρυγμα καὶ Κατήχησις· Ἀμ. Ἀλιβεζάτου, Ἐκκλησία, Πολιτεία καὶ Ἔθνος ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου· τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὰ κοινωνικά ζητήματα. Ἡ Ἐπιτηρὶς κατακλιεῖται ὑπὸ Πίνακος ὀνομάτων καὶ Πραγμάτων.

Παναγιώτου Μπρατσιώτου τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Βίσεργης εἰς τὴν Π.Δ. καὶ τῆς Ἐρμηνείας τῶν Ἐβραϊκῶν ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Περὶ τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν καὶ γνωρισμάτων τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. (Ἀνάπτυξον ἐκ τῆς Ἐπιστημ. Ἐπετηρίδος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν). Ἀθήναι, τύποις «Φοῖνικος» 1937.

«Ἁγία Σιών». Ἀπὸ τοῦ λήξαντος Ἰουλίου ἤρξατο ἐπὶ τὸν τιτλον τοῦτον ἐκδιδόμενον ἐν Ἀγιάσφ τῆς ἐπαρχίας Μυτιλήνης μηνιαῖον Δελτίον τοῦ ἐν τῇ κομπολίει ταύτῃ ἱεροῦ προσκυνητάτου τῆς Θεοτόκου εὐλογίᾳ μὲν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μυτιλήνης Ἰακώβου, μερίμνη δὲ τῆς Ἐπιτροπείας τοῦ ἐν λόγφ προσκυνητάτου καὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου Ἐμμ. Μυτιληναίου. Τὸ περιοδικόν, φιλόκαλον τὴν ἐμφάνισιν, ἔχει καθαρῶς τοπικὴν χαρακτῆρα, κέκληται δὲ νὰ δημοσιεύῃ ὅλην ἀναφερομένην κυρίως εἰς τὴν περὶ τὴν Θεοτόκον ἀνεξάντλητον γραμματείαν καὶ εἰς τὴν εἰδικὴν ἱστορίαν τοῦ ἐν Ἀγιάσφ ἱεροῦ προσκυνητάτου, ἀντιστοίχου πρὸς τὸ ἐν Τήνφ γνωστότατον τῆς Θεοτόκου προσκύνημα. Εἰς τὴν νέαν συναδέλφον ἢ «Ἐκκλησίαν» αὐχεται εὐδωσιῶν τοῦ καλοῦ της σκοποῦ.

ΚΑΝΤΗΡΙΟΝ ΕΠΙΚΡΙΜΑ [2]

Τὸ κατὰ τὸν Νόμον 5383 Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον πρὸς τὸν ἱερέα Σάββαν Παπαδόπουλον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κιτρους. (Ἀγνωστού διαμονῆς).

Καλεῖσαι, ἰνα, βάσει τοῦ ἀρθρου 55 τοῦ ὡς ἄνω Νόμου, ἐμφανισθῆς αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῦ Πρωτοβ. θμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου ἐν τῷ Συνοδικῷ Μεγάρφ τῇ 21ῃ Σεπτεμβρίου ἐ. δ. ἡμέρᾳ Παρασκευῇ καὶ ὡρᾳ 9 π. μ. ἰνα δικασθῆς ὡς κατηγορούμενος ἐπὶ ἀποσχίσει ἐκ τῆς ἐπισήμου ἐκκλησίας καὶ προσχωρήσει εἰς τὴν τῶν λεγομένων γνησίων ὀρθοδόξων χριστιανῶν, προπαγανδισμῷ ὑπὲρ τοῦ παλαιοῦ ἡμερολογίου, ἱεραουργίᾳ ἄνευ ἀδείας τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου καὶ καταφρονήσει τοῦ οἰκείου Ἱεράρχου. Προσεπιδηλοῦμέν σοι ὅτι, ἂν μὴ ἐμφανισθῆς τῇ ὡς ἄνω ἡμέρᾳ τε καὶ ὡρᾳ, θέλεις δικασθῆς ἐρήμην. Ἀθήναι 22 Ἰουλίου 1937.

Ὁ Πρόεδρος
τοῦ Πρωτοβ. θμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου
† Ὁ Μαρωνίας Ἀνθιμος.

— ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ —

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν

Συνεπείθ νέας αἰτήσεως τῆς ἐνοριακῆς ἐπιτροπείας τοῦ ἐνταῦθα ἱ. ναοῦ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου (Ὁμονοίας), καὶ νομίμως δαδικαιολογημένην, παραινόμεθα μέχρι τῆς 30ῆς τοῦ τρ. μηνὸς Ἀυγούστου τὴν προθεσίμιαν πρὸς ὑποβολὴν αἰτήσεων διὰ τὴν ἀνακηρυξῆν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῆς χηρευούσης θέσεως ἐνὸς ἐφημερίου τοῦ ἐν λόγφ ἱ. ναοῦ καὶ καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν ἐφημερικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαιτούμενα προσόντα, ὅπως μέχρι τῆς ὡς ἄνω ἡμερομηνίας ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ σχετικὰ πιστοποιητικὰ αὐτῶν διὰ τὰ περὶτέρω. Ἐν Ἀθήναις τῇ 5ῃ Ἀυγούστου 1937.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
† Ὁ Ἀθηνῶν Χρυσόστομος

Ἱ. Μητρόπολις Θεσσαλονίκης.

Χηρευούσης τῆς θέσεως τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει ἱεροῦ ναοῦ Ἀναλήψεως, προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν θέσιν ταύτην καὶ κεκτημένους τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμενα προσόντα (πτυχιόν θεολογίας ἢ ἱερατικῆς σχολῆς ἢ γυμνασίου), ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν εἰς τὰ γραφεῖα τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθρου 83 τοῦ περὶ ἐνοριῶν κωδικ. νόμου 5439 προβλεπόμενα πιστοποιητικὰ. Θεσσαλονίκη 24 Ἰουλίου 1937. Ὁ γενικός ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος. † Ὁ Ὀλύμπου Καλλινοκ.

Ἱ. Μητρόπολις Σόρου Τήνου Ἀνδρου καὶ Κέας.

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὸ ἀρθρον 81 τοῦ κωδικοποιηθέντος νόμου 5439 «περὶ ἐνοριακῶν ναῶν, ἐφημεριῶν καὶ TAKE» προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ προσόντα νὰ καταλάβωσι τὰς χηρευούσας θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν τῶν κάτωθι ἐνοριῶν: 1) τῶν ἱερῶν ναῶν ἁγίων Ἀναργύρων Μάννα Σόρου, 2) ἁγίου Ἰωάννου Μυρτάδου Τήνου καὶ 3) τῶν ἱ. ναῶν Ἀνδρου ἁγ. Νικολάου Κουρελίου, 4) ἁγ. Σάββα Σασά, 5) ἁγ. Παντελεήμονος Σαραμπεργιῶν, 6) Γενεθλίων Θεοτόκου Φαλλίκων 7) ἁγ. Παρασκευῆς Πίσση Μεριάς Κορθίου, 8) Ταξιαρχῶν Ἀμονοκίου Κορθίου, 9) Γενεθλίων Θεοτόκου Χάων Κορθίου, 10) Μεταμορφώσεως Λαυριάς Κορθίου, 11) Εἰσοδίων Θεοτόκου Γιαννισίων Κορθίου, 12) Ζωοδόχου Πηγῆς Ἐπισκοπιῶν Κορθίου, 13) ἁγ. Ἰωάννου Κατακοίων Γαυρείου, 14) ἁγ. Μαύρας Χαρτῶν Γαυρείου, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ σήμερον, ὑποβάλλωσιν, εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς καθ' ἡμᾶς ἱ. μητροπόλεως, τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθρου 83 τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω νόμου ὀριζόμενα δικαιολογητικὰ ἔγγραφα τῶν προσόντων αὐτῶν προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων, διὰ τὰς ἄνω ἐφημεριακὰς θέσεις. Ἐν Ἐρμοῦπόλει Σόρου τῇ 17 Ἰουνίου 1937. Ἐντολῇ τοῦ Σεβασμιωτάτου Ὁ Ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος ἀρχιμ. Μαραθοκαμπίτης.

ΔΙΑ ΤΟΥΣ κ. κ. ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ

Παρακαλοῦνται οἱ κ. κ. συνδρομηταί, ὅπως ἐφεξῆς ἐμβρίξωσι τὰς συνδρομὰς των εἰς τὴν διεύθυνσιν: **Διαχειριστὴν τῆς «Ἐκκλησίας» κ. Κωνστ. Γ. Μπώνην.** Ἀθήνας, Ἀρχιεπισκοπὴν, ὁδὸς Φιλοθέης.

Ἐπειδὴ τινὲς τῶν κ. κ. συνδρομητῶν δὲν ἔχουσι τακτοποιήσει οὐδὲ παλαιότερων ἐτῶν τὰς ὀφειλάς των, παρακαλοῦνται διὰ τελευταίαν φοράν ὅπως σπεύσωσι νὰ ἐμβάσωσι τὰς ὀφειλόμενας συνδρομὰς των, ἄλλως θέλει δικασθῆ ἢ πρὸς αὐτοὺς ἀποστολῇ τοῦ φύλλου.

(Ἐκ τῆς Διαχειρίσεως)

“ΕΚΚΛΗΣΙΑ,,

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Διευθύνουσα Ἐπιτροπεία:

- † Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
- † Ὁ Κιτρους ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
- † Ὁ Μεσσηνίας ΠΟΥΛΚΑΡΗΟΣ

Ἰγσύθουος, Π. Σ. Μανωλέσης